అద్వైతామృత సారః

ప్రసారకః

యల్లంరాజోపాహ్వయః శ్రీనివాసాహ్వయః, M.A.

అద్వైతామృత సారః

ప్రసారకః

యల్లంరాజోపాహ్వాయః శ్రీనివాసాహ్వాయః, M.A.

శ్రీమతి యల్లంరాజు రుక్మిణీ దేవి

అమృతాసార వర్షేణ - పునరుజ్జీవితా సతీ

చిత్ర దేహన పత్నీమే - నేత్రయోర్గోచరే స్థితా

అమృత కలశః

అద్వైత వేదాంతస్య సంక్షేప రూపోయం గ్రంథః - అత ఏవ అమృతసార ఇతి నామ కృతమస్య - యద్యపి సంక్షిప్తోయం తథాపి సర్వేప్యంశా అత్ర సంగృహీతా ఏవ - నకోపి విస్మృతో నాపి విసృష్టః - సిద్ధాంత స్సాధనం సిద్ధిరితి త్రయోపి అత్ర సాకల్యే న గ్రహీతుం శక్యంతే - అతో జిజ్ఞాసూనాం హస్త పుస్తక మివోప కరిష్యతీతి న సందేహః -

రచనా ప్రణాళికాతు మదుపజ్ఞైవ - అత స్త దనురోధీని యావంతి భగవత్పాదానాం భాష్య గతాని వాక్యాని తా వంత్యేవ మయోదాహృతాని - తత ఆరభ్య ప్రణాళికానుసారేణ మదీయైవ భాషా అనుసృతా ఆ గ్రంథ సమాప్తేః - ప్రాయశో మయా స్వకీయ బోధ పరీక్షణాయైవ కృతోయం సందర్భః - న కస్మైచిత్ ప్రయోజనాయ - అన్యేపి యది పఠితు మిచ్ఛేయు స్తదిష్టాపత్తి రేవ నః -

కిం త్వయం సంస్కృతేనో పనిబద్ధ త్వా త్సంస్కృతాభిజ్ఞా ఏవ పఠితుం శక్నువంతి - తేషా మపి శాస్త్రపరిభాషా సంప్రదాయౌ తత్ర తత్ర గళ గ్ర

హౌ పరిణమేతా మిత్యా శంకా మమ - అథయే అనభిజ్ఞా భాషాయా స్తే తావ త్పరితు మేవ న శక్నుయుః - తేషాం సర్వేషా మప్యర్థే యధావసరం తత్ర తత్ర త్రిలింగభాషయా వ్యాఖ్యాతు కామోహం యది నామతే శ్రోతుకామా భవేయు రితి సప్రశ్రయం విజ్ఞాపయేహం -

సముపాసిత విద్వత్సమాజః

శ్రీనివాస భారద్వాజః

సిద్ధాంత భాగః

ప్రమాణ ప్రవృత్త్య ప్రవృత్తి పూర్వకౌ సంభవా సంభవౌ అవధార్యేతే - న సంభవా సంభవ పూర్వికే ప్రమాణ ప్రవృత్త్య ప్రవృత్తీ - యద్ధి ప్రత్యక్షాదీనాం అన్యతమేనాపి ప్రమాణేనో పలభ్యతే తత్సంభవతి - యత్తు న కేన చిదపి ప్రమాణే నోపలభ్యతే - తన్న సంభవతి -

బుద్ధిర్హినః ప్రమాణం సదసతో ర్యాధాత్మ్యాధిగమే - సర్వత్ర ద్వేబుద్ధీ సర్వై రుపలభ్యేతే సమానాధికరణే - సద్బుద్ధి రసద్బుద్ధి శ్చేతి - యద్విషయా బుద్ధిర్న వ్యభిచరతి తత్సత్ - యద్విషయా వ్యభిచరతి తదసత్ - సన్ ఘట స్సన్పట స్సన్ హస్తీతి - ఏవం సర్వత్ర -

తయోః ఘటాది బుద్ధి ర్వ్యభిచరతి - యథా ఘటాది సంస్థానం చక్షుషా నిరూప్యమాణం మృద్వ్యతిరేకేణ అనుపలబ్ధే రసత్ - మృదాది కారణస్యచ తత్కారణ వ్యతిరేకేణ అనుపలబ్ధే రసత్త్వం - న తథా సద్బుద్ధిః వ్యభిచరతి - సర్వమపి సత్సదిత్యేవ గృహ్యతే వస్తుజాతం - న నాస్తీతి -

దృశ్యతేహి సత్తా లక్షణః స్వభావః ఆకాశాదిషు అనువర్తమానః - చైతన్యమపి సర్వత్ర అనువర్తత ఏవ తయా సహ - నానయోః పరస్పర

వ్యావృత్తి రస్తి - యతః చైతన్యేన వినాసత్తా ప్రమాణాభావా న్న సంభవతి - సత్తయాచ వినా చైతన్యం నాస్తిత్వ మాపద్యతే - సచ్చిల్లక్షణ ఏవ ఆత్మా - ఆత్మాహి నామ స్వరూపం - స్వరూపత్వా దాత్మనో నిరాకరణ శంకానుపపత్తిః -

నహి ఆత్మా ఆగంతుకః కస్యచిత్ - స్వయం సిద్ధత్వాత్ - సిద్ధే హ్యాత్మని ప్రమాతరి ప్రమిత్సోః ప్రమాణాన్వేషణా భవతి - నహి పూర్వ మిత్థ మహమితి ఆత్మాన మప్రమాయ పశ్చాత్కోపి ప్రమేయ పరిచ్ఛేదాయ ప్రవర్తతే - నహ్యాత్మా ఆత్మనః ప్రమాణ మపేక్ష్య సిద్ధ్యతి - తస్యహి ప్రత్యక్షా దీని ప్రమాణాని అప్రసిద్ధ ప్రమేయ సిద్ధయే ఉపాదీయంతే - నహ్యాకాశా దయః పదార్థాః ప్రమాణ నిరపేక్షాః స్వయం సిద్ధాః కేనచి దభ్యుప గమ్యంతే - ఆత్మాతు ప్రమాణాది వ్యవహారా శ్రయత్వా త్ప్రాగేవ ప్రమాణాది వ్యవహారా త్సిద్ధ్యతి - ఆత్మాహి నామ స్వరూప మిత్యుక్తం - అణు మహద్వా యదస్తి లోకే వస్తు తత్తే నైవ ఆత్మనా నిత్యేన ఆత్మ వ త్సంభవతి - తదాత్మనా వినిర్ముక్త మసదేవ సంపద్యతే - ఆప్నోతే రత్తే రతతేర్వా ఆత్మా ఇతి ఆత్మ శబ్దస్య నిర్వచనం - "యదాప్నోతి యదాదత్తే యచ్చాత్తి విషయానిహ - యచ్చాస్య సంతతో భావః తదాత్మేతి ప్రకీర్త్యతే" ఇతి స్మృతేః - నహి ఆత్మనః అన్య దనాత్మ భూతం తత్ప్రవిభక్త దేశ కాలం సూక్ష్మం వ్యవహితం విప్రకృష్టం భూతం భవ ద్భవిష్యద్వా వస్తు విద్యతే - అతో నామరూపే సర్వావస్థే తేనైవ ఆత్మవతీ యతః సర్వస్య స్వరూప మాత్మా - స్వరూపస్య ప్రత్యాఖ్యానే న కించి దవతిష్ఠతే స్వేన రూపేణ -

విశేషా ఏవ హి తే పరస్పర వ్యావృత్తాః - విశేషాణాం సామాన్యమేవ స్వరూపం యథా ఘటాదీనాం మృత్తికా - తచ్చ సామాన్య భూత మాత్మ

చైతన్యం - చిదనుగమా త్సర్వత్ర చిత్స్వరూపతైవ - యద్వ్యతిరేకేణ యన్నగృహ్యతే తస్య తదాత్మకత్వమేవ లోకే దృష్టం - యధా మృదో వ్యతిరేకేణ ఘట శరావాది కార్యం - ఏవం సచ్చిద్రూపం సామాన్య భూత మాత్మాన మంతరేణ నామరూపాదయో విశేషా నైవ సత్తాం లభంతే - ఇతి తదాత్మకా ఏవతే సర్వే -

తత్కథ మితిచే దుచ్యతే - ఆత్మచైతన్యా వ్యతిరేకేణైవ కలా జాయమనా స్తిష్ఠంత్యః ప్రలీయమానాశ్చ సర్వదా లక్ష్యంతే - అత ఏవ భ్రాంతాః కేచిత్ అగ్ని సంయోగాత్ ఘృతమివ ఘటాద్యాకారేణ చైతన్యమేవ ప్రతి క్షణం జాయతే నశ్యతీతి - తన్నిరోధే శూన్యమివ సర్వ మిత్యపరే - ఘటాది విషయం చైతన్యం చేతయితుః నిత్యస్య ఆత్మనః అనిత్యం జాయతే వినశ్యతీ త్యపరే - చైతన్యం భూతధర్మ ఇతిలోకాయతికాః -

అనపాయోపజన ధర్మకం చైతన్య మాత్మైవ నామరూపా ద్యుపాధి ధర్మైః ప్రత్యవభాసతే - స్వరూప వ్యభిచారిషు పదార్థేషు చైతన్యస్య అవ్యభిచారాత్ - యధా యధా యో యః పదార్థో విజ్ఞాయతే తధా తధా జ్ఞాయమానత్వా దేవ తస్య తస్య చైతన్యస్య అవ్యభిచారిత్వం - వస్తుతత్త్వం భవతి కించిత్ న జ్ఞాయతే ఇతి చ అనుపపన్నం - రూపంచ దృశ్యతే న చాస్తి చక్షురితి యధా - వ్యభిచరతి తు జ్ఞేయం - న జ్ఞానం వ్యభిచరతి కదాచిదపి జ్ఞేయం - జ్ఞేయాభావేపి జ్ఞేయాంతరే భావాత్ జ్ఞానస్య - నహి జ్ఞానే అసతి జ్ఞేయం నామ భవతి కస్యచిత్ - సుషుప్తే అదర్శనాత్ -

జ్ఞాన స్యాపి సుషుప్తే అభావాత్ జ్ఞేయవత్ జ్ఞాన స్వరూపస్య వ్యభిచార ఇతిచేత్ - న - జ్ఞేయావభాసకస్య జ్ఞానస్య ఆలోకవత్ జ్ఞేయాభివ్యంజకత్వాత్ -

స్వవ్యంగ్యాభావే ఆలోకాభావా నుపపత్తివత్ - సుషుప్తే విజ్ఞానాభావా నుపపత్తేః - నహి అంధకారే చక్షుషా రూపా నుపలబ్ధౌ చక్షుషో ప్యభావః శక్యః కల్పయితుమ్ -

వైనాశికో జ్ఞేయాభావే జ్ఞానాభావం కల్పయత్యే వేతిచేత్ - యేన తదభావం కల్పయే త్తస్యాభావః కేన కల్ప్యతే ఇతి వక్తవ్యం వైనాశికేన - తదభావస్యాపి జ్ఞేయత్వాత్ జ్ఞానాభావే తదనుపపత్తేః - తదభావస్యచ జ్ఞానాత్మకత్వాత్ అభావత్వం వాఙ్మాత్రవమేవ - న పరమార్థతః అభావత్వ మనిత్యత్వంచ జ్ఞానస్య - యేషా మపి నిరాకారం జ్ఞాన మప్రత్యక్షం - తేషా మపి జ్ఞానవశేనైవ జ్ఞేయావగతిః ఇతి జ్ఞాన మత్యంత ప్రసిద్ధం - సుఖాదివ దేవేతి అభ్యుపగంతవ్యం -

జిజ్ఞాసానుపపత్తేశ్చ - అప్రసిద్ధంచేత్ జ్ఞానం జ్ఞేయవత్ జిజ్ఞాస్యేత - యధా జ్ఞేయం ఘటాది లక్షణం జ్ఞానేన జ్ఞాతా వ్యాప్తు మిచ్ఛతి - తధా జ్ఞానమపి జ్ఞానాంతరేణ జ్ఞాతవ్య మాప్తు మిచ్ఛేత్ - నైతదస్తి - అతః అత్యంత ప్రసిద్ధం జ్ఞానం - జ్ఞాతాపి (ఆత్మా) అతఏవ ప్రసిద్ధః - జ్ఞానస్వరూప ఏవ ఆత్మా అస్మత్ప్ర త్యయగోచరః సర్వేషాం - తర్హి జ్ఞాతఏవాయం ఆబాల గోపాలమితి కిం తస్య విచారణయా - బాఢం - జ్ఞాతఏవ - కింతు జ్ఞాతోపి అజ్ఞాతః -

కస్మాత్ - యస్మాత్ దేహమాత్రమితి కేచిత్ - ఇంద్రియాణి మన ఇత్యన్యే - విజ్ఞానమాత్రం క్షణికమితి పరే - శూన్యమిత్యపరే - కర్తా భోక్తేతి మీమాంసకాః - తద్వ్యతిరక్తః ఈశ్వర ఇతి తార్కికాః - ఏవమాత్మైక దేశమేవ ప్రతిపన్నా బహవో లౌకికాః శాస్త్రజ్ఞాశ్చ - యధా జాత్యంధా

గజం తథా – న సామాన్యభూత మఖండ మాత్మతత్త్వం – వస్తుతస్తు దేహేంద్రియ మనఃప్రాణ కర్తృత్వ భోక్తృత్వాది విలక్షణః తేషాం సర్వేషా ముపద్రష్టా యస్సాక్షీ చిన్మాత్ర స్వరూపస్స ఆత్మా – దేహేంద్రియాదయః ద్రష్టార ఇతి లౌకికీ ప్రతీతిః – సా ప్రతీతిరేవ కేవలా – దేహాదారభ్య అంతర తమః యతః పర అంతరతమో నాస్తి స తథా భూతః ప్రత్యక్చేతన ఏవాత్మా – కార్యకరణ ప్రవృత్తిషు స్వయ మప్రవృత్తోపి ప్రవృత్తఇవ విభావ్యమానః దేహేంద్రియ మనోబుద్ధీనాం సంహతానాం చైతన్యాత్మ పారార్థ్యేన నిమిత్తభూతేన చైతన్యాభాసానాం తేషాం సాక్షిభూతః – దేహాదీనాం బుద్ధ్యంతానాం ప్రత్యగాత్మత్వేన కల్పితానా మవిద్యయా యః అకల్పితః తేషా మాస్పదభూతః స ఏవ ముఖ్యః ప్రత్యగాత్మా – దేహే యధా తథా నిరాకారత్వాత్ దేహాద్బహిరపి వర్తమానః పరమాత్మాపి స ఏవ –

తథాహి అయమాత్మా బ్రహ్మ "ఇతి శ్రుతిః – బృహతే రతతేశ్చ ద్వయోరపి సర్వ వ్యాపకత్వ మేవార్థః – అంతర్వ్యాప్తి ర్బహి ర్వ్యాప్తిః స్వరూపవ్యాప్తిరితి త్రివిధా వ్యాప్తిః – యధా సువర్ణం కటక కుండలాదీ న్యాభరణాని త్రిధా వ్యాప్నోతి – ఏవం సచ్చిద్రూప మాత్మ తత్త్వం నామరూపాత్మక మేత త్సమస్తం జగత్సర్వాత్మనా వ్యాప్య అవతిష్ఠతే – బహి స్సత్సామాన్యరూపేణ సద్విశేషాన్ గృహారామ వన నదీ పర్వత పట్టణ సూర్య చంద్రాదీన్ అంతః చిత్సా మాన్య రూపేణ తత్తద్విషయ విషయాన్ భావాన్ చిత్ర విచిత్రా నాక్రమ్య ఆత్మసాత్కృత్య అవతిష్ఠతే – తథాపి పరోక్షతయా నిర్దిశ్యమానం బ్రహ్మేతి పరమాత్మేతి అభిధీయతే – తదేవ ప్రత్యక్షేన నిర్దిశ్యమానః ఆత్మేతి ప్రత్యగాత్మేతి వ్యపదిశ్యతే – సంజ్ఞా భేద ఏవ కేవలో న వస్తుభేద ఇతి అవధారణీయం –

అత ఏవ ద్వయో రభేద మాశ్రిత్య అయ మాత్మా బ్రహ్మేతి శ్రుతిః పరమాత్మాయ మవ్యయః శరీరస్థోపీతి స్మృతిశ్చ ముక్తకంఠ ముద్ఘోషయతి – "ఆత్మావా అరే ద్రష్టవ్య" ఇతి యాజ్ఞవల్క్యేన య ఉక్తః సన శారీరః – శారీరశ్చే దను క్తోపి కేన చి దిదానీం సర్వైరస్మాభిః దృశ్యత ఏవాహమితి – న అపూర్వతయా ద్రష్టవ్యః – అపితు అస్య ప్రత్యగ్భూతోయ స్సర్వగత ఆత్మా స ఏవ ఆత్మేతి అభిప్రేత స్తేన మహర్షిణా– "యథా పృథివ్యా మంతరిక్షే సూర్యే చంద్రమసి అంతరో యమయతి సతే ఆత్మేతి" అంతర్యామి బ్రాహ్మణే తేనైవ మహర్షిణా ప్రపంచితః – తాదృగాత్మని విజ్ఞాతే ఇదం సర్వం విదితం భవతీతి యత్తేన ప్రతిజ్ఞాతం తదేవ మేవ సమర్థితం భవతి – నాన్యథా – అపిచ ఇదం సర్వం యదయ మాత్మేతి జీవ జగ దీశ్వరాఖ్యం త్రితయం సర్వశబ్దేన సంగృహీతం –

ఏవం సర్వ విశేష వ్యాపకత్వా న్నామరూపాదయో విశేషా స్సర్వేపి సామాన్య భూతస్య తస్య ఆత్మనః ఆభాసా ఏవ స్యుః – న వస్తుభూతాః – తదనతిరిక్త సత్తా కా ఏవహితే తత్ప్రత్యాఖ్యానే న సంత్యేవ – నిరాత్మకత్వాత్ – సతు తదభావేపి అనువర్తత ఏవ – స్వతః ప్రమాణత్వా దత ఏవ స్వయం సిద్ధత్వాత్ – నను యద్యాభాసాస్తే కథ ముపలభ్యంతే అయం ఘటః అయం పట ఇతి – ఉచ్యతే – ఉపలభ్యమానో న ఘటః నాపి పటః – కిం తర్హి మృత్తికైవ ఘట రూపేణ ప్రతీయతే – తంతు సంతాన ఏవ పట రూపేణ అవభాసతే – యతస్తదేవ తేషాం సామాన్యం స్వరూపం – సామాన్యాద్ధి విశేషా స్సంభవంతి – న విశేషేభ్య స్సామాన్యం సంభవతీతి – న ఉత్పద్యంతే నాపి పరిణమంతే విశేషా ఘటపటాదయః – యస్మా దసతః కారణా

త్సద్రూపం కార్యం న కదాచి దారభ్యతే - నచ సతః కారణా త్తదతిరేకేణ కిమపి పరిణమతే - తథాసతి కార్యరూపేణ పరిణతం తత్కారణ రూపేణ అసత్త్వ మాపద్యేత -

అతః ద్వావపి అరంభ పరిణామ వాదౌ నోపపద్యేతే - కథం తర్హి అదఃకారణ మిదం తస్యకార్య మితి ఘటతే - కారణం యత్సామాన్య రూపం తదేవాస్తి సర్వాస్వవస్థాసు - తదేవ కారణ రూపేణ కార్యరూపేణ ఉభయధా అవతిష్ఠతే - అయమేవ వివర్త ఇతి అద్వైతినా మభిమతో వాదః - తథాహి సర్ప ఏక ఏవ సన్ కుండలాకారేణ దండాకారేణ అపి అవతిష్ఠతే - మృత్తికాపి చూర్ణ పిండ ఘట కపాలాది ప్రభేదైః అవభాసతే -

నను యథా మృద్వస్తు ఏవం పిండ ఘటాద్యపి - తద్వ త్సద్బుద్ధే రన్యబుద్ధి విషయత్వా త్కార్యస్య సతః అన్య ద్వస్త్వంతరం స్యా త్కార్యజాతం యథా అశ్వాద్గోః - న - పిండ ఘటాదీనా మితరేతర వ్యభిచారేపి మృత్త్వావ్యభిచారాత్ - యద్యపి ఘటః పిండం వ్యభిచరతి - పిండశ్చ ఘటం - తథాపి పిండ ఘటౌ మృత్త్వం న వ్యభిచరతః - వ్యభిచరతి తు అశ్వం గౌ రశ్వోవా గాం - తస్మాన్మృదాది సంస్థానమాత్రం ఘటాదయః - ఏవం సత్సంస్థానమాత్ర మిదం సర్వం జగత్ -

అసదేవ తర్హి సర్వం యద్గృహ్యతే రజ్జురివ సర్పాద్యాకారేణ - న - సతఏవ ద్వైతభేదేన అన్యథా గృహ్యమాణ త్వాత్ న అసత్వం కస్యచిత్ క్వచిదితి బ్రూమః - యథా సతోన్య ద్వస్త్వంతరం పరికల్ప్య పున స్తస్యైవ ప్రాగుత్పత్తేః ప్రధ్వంసాచ్చ ఊర్ధ్వం అసత్వం బ్రువతే తార్కికాః - న తథా అస్మాభిః కదాచిత్క్వ చిదపి సతః అన్యదభిధాన మభిధేయంవా వస్తు

పరికల్ప్యతే - సదేవతు సర్వ మభిదాన మభిధీయతేచ యదన్య బుద్ధ్యా - యధా రజ్జురేవ సర్పబుద్ధ్యా సర్ప ఇత్యభిధీయతే యధాచ పిండఘటాది మృదః అన్య బుద్ధ్యా అభిధీయతే లోకే -

ఏవం చ సామాన్యమేక మేవ సచ్చిద్రూప మాత్మతత్త్వం తత్త న్నామ రూపాది విశేషరూపేణ అవభాసతే సర్వాస్వపి అవస్థాసు - నచ విశేష దర్శన మాత్రేణ వస్త్వ న్యత్వం భవతి - నహి దేవదత్తః సంకోచిత హస్త పాదః ప్రసారిత హస్త పాదశ్చ విశేషణ దృశ్యమానో పి వస్త్వన్యత్వం గచ్ఛతి సఏవేతి ప్రత్యభిజ్ఞా నాత్ - తధా ప్రతి దిన మనేక సంస్థానానా మపి పిత్రాదీనాం న వస్త్వన్యత్వం భవతి - మమ పితా మమభ్రాతా మమపుత్ర ఇతి ప్రత్యభిజ్ఞానాత్ - తధాచ బాల్యయౌవన స్థావిరేష్వపి భేదప్రసంగః పిత్రాది వ్యవహార లోప ప్రసంగశ్చ స్యా దన్యధా వస్త్వ న్యత్వే అభ్యుపగమ్యమానే -

జన్మో చ్ఛేదయోః కధ మితిచే త్తత్రాప్యస్తి ప్రత్యభిజ్ఞా - కింతు అస్పష్ట తయా బీజ వృక్షయోరివ - కేవలం దర్శనా పత్తౌ జన్మేతి అదర్శనాపత్తౌ మరణమితి వ్యవహ్రియతే అస్మాభిః - న తత్ర సామాన్యాభావః - సామాన్యస్య హి అభావే సతి విశేష భూతానాం జనన మరణాదీనా మసంభవాత్ ఇతి వేదితవ్యం - అపిచ సంవేష్టిత ప్రసారిత పట న్యాయోత్ర యోజయితవ్యః - జన్మ మరణయో ర్వ్యక్తా వ్యక్త రూపత్వా దేవ కేవలం -

తస్మాదాత్మ చైతన్య మేక మేవ వస్తు సామాన్యభూతం - తతోతిరిక్తం సర్వ మపి నామరూపాదికం జగ దాభాస ఏవ తస్యాత్మనః - తధాపి జీవ జగతో ర్వస్తుత్వం ప్రతి ఆగ్రహః బహూనాం శాస్త్రజ్ఞానాం లౌకికానాంచ - తై రే తస్య ప్రశ్నస్య ప్రతివచనం దాతవ్యం కధం ఘటాదయః పదార్థా

వాస్తవాఇతి - ప్రాగుత్పత్తేః కార్యస్య అసత్త్వే ఉత్పత్తి రకర్తృకా నిరాత్మికాచ స్యాత్ - ఉత్పత్తిశ్చ నామక్రియా సా స కర్తృకైవ భవితు మర్హతి గత్యాది వత్ - క్రియాచ నామ స్యా దకర్తృకా చేతి విప్రతిషిద్ధ్యేత - ఘటస్యో త్పత్తి రుచ్యమానా న ఘట కర్తృకా - కిం తర్హి - అన్యకర్తృకేతి కల్ప్యాస్యాత్ - తథాచ సతి ఘట ఉత్పద్యత ఇత్యుక్తే కులాలాదీని కారణాని ఉత్పద్యంతే ఇతి వక్తవ్యం స్యాత్ - నచ లోకే ఘటోత్పత్తి రిత్యుక్తే కులాలాదీనా మపి ఉత్పద్యమానతా ప్రతీయతే - ఉత్పన్నతా ప్రతీతీశ్చ -

అధ స్వకారణ సత్తా సంబంధ ఏవ ఉత్పత్తి రాత్మలాభశ్చ కార్యస్యేతి చేత్ - కధ మలబ్ధాత్మకం సంబద్ధ్యేత ఇతి వక్తవ్యం - సతో ర్హి ద్వయోః సంబంధ స్సంభవతి - న సదసతో రసతోర్వా - అభావస్యచ నిరుపాఖ్యత్వాత్ ప్రాగుత్పత్తేరితి మర్యాదా కరణ మనుపపన్నం - తస్మాత్ ఘటాదయః భౌతికాః పదార్థాః నైవ వాస్తవికాః - కింతు ఆభాసా ఏవ - మృత్తికాది విశేషా ఏవతే - విశేషాశ్చ స్వ సామాన్యానతిరిక్త సత్తాకా ఇతి - మృదాదయ ఏవ తత్తత్కార్యాకారేణ అవభాసంతే - తస్మాత్స త్సంస్థానమాత్ర మే వేదం జగత్సర్వం యద్యపి సద్విశేష వ దుపలభ్యతే -

ఏవం జీవోపి ఆత్మ చైతన్యాభాస ఏవ న వాస్తవికః - శారీర ఏవ ఖలు జీవో నామ - శరీర సంబంధ ఏవ తస్య తావ న్నోపపద్యతే - ధర్మాధర్మ నిమిత్తః సంబంధ ఇతిచేత్ - న - శరీర సంబంధే సతి ధర్మాధర్మయో రనుష్ఠానం - ధర్మాధర్మయో రనుష్ఠానే సతి తత్ఫలభూతః శరీర సంబంధో జీవస్య - ఏవ మితరేతరాశ్రయత్వా జ్జన్మ కర్మణోః జీవ భావ ఏవ న సంభావ్యతే - తస్మాత్సో పి ఆభాస ఏవ ఆత్మనః - బుద్ధ్యాది

భూతమాత్రా సంబంధ జనితః ఆదర్శ ఇవ ప్రవిష్టః పురుష ప్రతిబింబః జలాదిష్వివచ సూర్యాదీనాం – అచింత్యా నంతశక్తి మత్యా ఆత్మదేవతాయా బుద్ధ్యాది సంబంధ శ్చైతన్యాభాసః దేవతాస్వరూప వివేకాగ్రహణ నిమిత్త స్సుఖీదుఃఖీ మూఢ ఇత్యేవం వికల్ప ప్రత్యయ హేతుః –

నవ్వేవం ఛాయామాత్రశ్చే జ్జీవః మృషైవ ప్రాప్తః – తధా పరలోకేహ లోకాదిచ తస్య – నైషదోషః – సదాత్మనా సత్యత్వాభ్యుపగమాత్ – సర్వంచ నామరూపాది సదాత్మనైవ సత్యం వికార జాతం – స్వతస్తు అనృతమేవ – తధాజీవోపి – అత స్సదాత్మనా సర్వ వ్యహారాణాం సర్వవికారాణాంచ సత్యత్వం సతోన్యత్వేచ అనృతత్వ మిత్యతః జీవోజగదితి ద్వయమపి ఆత్మ స్వరూపేణ యధార్థమేవ న మిధ్యా – తతోన్యధా భావ్యమానంచే న్మిధ్యైవేతి అద్వైతినాం మతం –

యద్యేవం నిరవయవస్య సతః కధమివ సంస్థాన ముపపద్యతే జీవజగద్రూపేణ – నైష దోషః – రజ్జ్వాద్యవనయవేభ్యః సర్పాది సంస్థానవత్ బుద్ధి పరికల్పితేభ్య స్సదవయవేభ్యః వికార సంస్థానోపపత్తేః – తధాచ కల్పితావేవ జగజ్జీవౌ – జీవ జగతో రేవ మాభాసత్వే సతి ఈశ్వరస్యాపి తధా త్వ మేవేతి అవగంతవ్యం – ఈశితవ్య సాపేక్షత్వా దీశ్వర భావస్య –

ఏవ మనాత్మని సర్వస్మి న్నసతి కి మవశిష్యతే – ఆత్మానాత్మనో ర్ద్వయోరపి ఆభాసతాం ప్రాప్తయో ర్వస్తు కేవల మాత్మైవ అవశిష్యతే – అయంతు న శారీరః జీవాత్మా – కింతు తద్విలక్షణః ప్రత్యగాత్మా – ఇదం సర్వం యదాత్మేతి శ్రుతి రేవమేవ సంగచ్ఛతే – సర్వస్యాత్మా సర్వమస్యాత్మేతి

సర్వాత్మభావః అథవా ఏకాత్మ భావః అవశిష్యతే - అతశ్చ మూలకారణ మేకమేవ ఆ అంత్యాత్మాత్కార్యాత్తేన తేన కార్యాకారేణ నట వత్సర్వ వ్యవహారా స్పదత్వం భజతే - చైతన్యస్య ఏకత్వోపపత్తేః -

అయ మాభాసోపి జీవ జగదాఖ్యః న నిష్ప్రయోజనః - కాల్పనికో ప్యసా వాత్మ వస్తునః ప్రతిపత్తయే సర్వథా ఉపయుజ్యతే - తటస్థ లక్షణత్వాత్ - లక్షయతీతి లక్షణం - కిం త ద్య ల్లక్షయతి - లక్ష్యమాత్మ తత్వం - తచ్చ లక్షణం స్వరూపం తటస్థమితి ద్వేధా - తత్ర స్వరూప లక్షణం స్వరూప మేవ ఆత్మనః సత్యం జ్ఞానమితి - శుద్ధం బుద్ధం ముక్త మిత్యేవం రూపం - తేనైవ యద్యాత్మా అవగమ్యతే - స ఉత్తమాధికారీ పురుషః - నచే త్తటస్థ లక్షణేన స బోధయితవ్యః -

అథ కోయం పురుషః కుతో బోధయితవ్యః - నను సర్వమాత్మైవ నాన్యదస్తీతి ప్రతిపాదితం - ఆత్మాచ అయం జ్ఞానస్వరూప ఏవ - తస్య జ్ఞానస్య సిద్ధత్వా ద ద్వితీయత్వాచ్చ కుతః ప్రతిబోధన ప్రయాసః - కేనవా ప్రతిబోధః క్రియేత యదా స ఏవ నాన్యో జాగర్తి ఇతిచే దుచ్యతే - బాఢం - న ప్రతిబోధ యితవ్యః యద్యేష ఆత్మాఽహ మఖండ జ్ఞానస్వరూపః న మత్తోన్యః విద్యతే ఇత్యేవ మాత్మానం మన్యతే - యదా ఆత్మైవ సః కథ మాత్మానం నమన్యతే ఇత్యాశంకాతవ - ఆశంకా న తస్య విషయే - కింతు య స్తథా నావ గచ్ఛతి తద్విషయే - కోసౌ - త్వమహంచ - నను చైతన్య ధాతురేక ఏవ సర్వగతః - న తత్ర త్వమహమితి అన్య స్త ద్వ్యతిరిక్తో భవితు మర్హతి - వస్తుతో న భవత్యేవ - కింతు తథా సర్వగత మాత్మానం

వయ మిదానీం న అభిజానీమః - అనుభవసిద్ధ మిదం నః - బుద్ధి తంత్రమే త ద్యద్యపి న వస్తుతంత్రం -

బుద్ధి తంత్రోహి జీవభావః - ఆత్మైవ బుద్ధ్యుపాధి అభిమానీ జీవాత్మా సంవృత్తః - తదతిక్రాంత స్సర్వవ్యాపీ పరమాత్మేతి వ్యపదిశ్యతే - అయంచ జీవో యద్యపి వస్తుతః పరమాత్మా తథాపి తదనభిజ్ఞాన వశా దనాదికాలా త్ప్రభృత్యేవం శరీరాత్మభావ మాపన్నః శరీరా దస్మాత్ బహిరేత చ్చరాచరాత్మకం జగదాత్మనో విజాతీయం మన్వాన స్తత్కృతం సుఖ దుఃఖాదికం జనన మరణాదికం చ సాంసారికం తాపత్రయ మనుభవతి -

ఇయమేవ అతి భయనకా సమస్యా న స్సర్వేషాం - అనయైవ జనన మరణ పరంపరా అవిచ్ఛేదేన ప్రవర్తతే - యద్యైనం తదా సమస్యా యా అస్యాః పరిహారః అవశ్య మన్వేష్టవ్యః - సచ యత్నఃబుద్ధిజీవై రస్మాభిః మనుష్యైరేవ కర్తవ్యః - నాన్యై ర్వాసనాజ్ఞానవద్భిః - పశు పక్షిసరీసృపాదిభిః నాపి జ్ఞానశూన్యై రచేతనై ర్వననదీ పర్వతాదిభిః - య ఏవ సమస్యా మనుభవతి సఏవ తాం పరిహర్తుం ప్రయతేత - సచ మనన శీలః పురుష ఏవ అస్మాదృశః - తథాప్యుక్తం -

పురుష ఏవా విస్తరా మాత్మా - సహి ప్రజ్ఞానేన సంపన్న తమః - విజ్ఞాతం పశ్యతి విజ్ఞాతం శృణోతి విజ్ఞాతం వదతి - వేత్తి శ్వస్తనం వేత్తి లోకా లోకౌ - మర్త్యేనామృత మీక్షతి - అథ అన్యేషాం పశూనాం ప్రాయేణ అశనాయా పిపాసే ఏవ అభివిజ్ఞాన మితి - సర్వేషాం బ్రహ్మ వంశ్యత్వే అవిశిష్టే కస్మాత్పురుష ఏవ గృహ్యతే - ప్రాధాన్యాత్ - కిం పునః ప్రాధాన్యం -

కర్మజ్ఞానాధికారః - పురుష ఏవహి శక్తత్వా - దర్థిత్వా దపర్యుదస్తత్వాచ్చ కర్మ జ్ఞానయో రధి క్రియతే బుద్ధి బల సంపన్నత్వా త్తస్య -

బుద్ధిమత్వాదేవ యధా సాంసారికం తాపత్రయ మనుభవతి - ఏవం తత్పరిహరణాయ ప్రయత్న మపికర్తుం సమర్థోయం - తత్ర సర్వమాత్మా సఏవాహ మితి స్వస్య సర్వాత్మ భావ మనాద్యవిద్యయా విస్మృతోసౌ - తద్విపర్యయేణ శరీర మనః ప్రాణాది సంఘాత మేతావ దేవాహ మితి తేనైవ తాదాత్మ్య మాపన్నః తదధిష్ఠాన భూతాన్ముఖ్యా దాత్మనః దూర మపకృష్టః జీవాత్మా సంవృత్తః - అస్యైవ మిథ్యాత్మేతి నామాంతరం - శరీరాచ్చ బహి ర్యత్సర్వ వ్యాపక మివ దృశ్యతే తదాత్మనోన్య జ్జగదితి భావయతి సర్వదా య ఏవ గౌణాత్మేతి నామాంతరేణ వ్యపదిశ్యతే - అన్యత్వా దేవ తస్మాన్నానా విధాన్ క్లేశా నను భవన్ జీవ యాత్రాం కరోతి -

అత ఏవ అస్య అనర్థస్య అపనోదనాయ పునః ప్రయత్నః కర్తవ్యః ఆపద్యతే - అవిద్యావశా దాత్మభేద దృష్టి ర్యదా తదా తాం భేద దృష్టి మపనేతుం విద్యైవ శరణ్యా - నాన్య ఉపాయః - యధా అంధకారస్య అపనోదాయ ప్రకాశః - యధా దీప ప్రకాశః తమో దూరీకృత్య తత్రస్థితం వస్తుజాత మావిష్కృత్య దర్శయతి - తధా ఆత్మవిషయా విద్యా అవిద్యాత్మక మంధకారం నిరాకృత్య ఆత్మాన మేవ అనాత్మ ప్రవిలాపనేన అఖండ రూప మపరోక్షతయా ఆవిర్భావ యతి - యేన సాంసారికం తాపత్రయం సమూల మున్మూలితం భవిష్యతి - తస్యాపి స్వరూప భూతత్వాదితి ప్రక్రియా -

ఇదానీం సర్వేవయ మవిద్యాయా మంతరే వర్తమానా యత స్తతః క్రమేణ విద్యా అధిగంతవ్యా అస్మాభిః - తదధి గమోపాయ ఏవ తటస్థ

లక్షణ మితి అభిహితం - లక్ష్యమత్ర ఆత్మ స్వరూప మేవ - అనాత్మ రూపేణ ఆభాసమాన స్సఏవాత్మా - జీవో జగదేత దుభయ మేవ అనాత్మా నామ - తచ్చ వస్తుతః ఆత్మైవ సత్త దన్యత్వేన ప్రతీయతే - అవభాసతే - తస్యచ ఆభాసస్య అధిష్ఠాన మాత్మైవ యస్మిన్న విద్యా వశా దేత దుభయ మధ్యారోపిత మాసీత్ -

అధైష సహజా రోప ఉచ్యతే - అజ్ఞాన కృతత్వాత్ - ఇచ్ఛా ద్వేష సముత్థే న ద్వంద్వ మోహేన భారత! సర్వ భూతాని సమ్మోహం సర్గేయాంతి - పరంతప" ఇతి భగవతాపి ఉక్తం - జన్మత ఏవ అయం మోహ స్సర్వేషాం నః అనుస్యూతతయా వర్తతే - అవిద్యైవ మోహో నామ - తేనైవాయ మధ్యారోపః జీవజగతో రాత్మని - యేన నిత్య మావృతోయ మాత్మా స్వరూపభూతో ప్య స్మాకం ఆత్మానాత్మ రూపేణ ద్విధా విభక్తః దరీదృశ్యతే - తాపత్రయ మాపాదయన్ అనుషజ్యతే -

తస్మాదేవం లక్షణః అధ్యారోపో యది ఉన్మూలయితవ్య స్తదా కశ్చి దన్య స్తత్ప్రతి పక్ష భూతః అధ్యారోపః కర్తవ్యః శాస్త్రేణ - అస్మాభి ర్యః అబుద్ధి పూర్వం కృతః స శాస్త్రేణ బుద్ధి పూర్వం కృత్వా పరిహర్తవ్యః - అబుద్ధి పూర్వం కృత త్వాదేవ తస్య నివారణోపాయం నజానీమో వయం - అత ఏవ సర్వజ్ఞ కృతం శాస్త్రం బుద్ధి పూర్వం తస్య నిర్మూల నం కర్తు మపేక్ష్యతే - ఏష ఏవ అధ్యారోపాపవాద న్యాయ ఇతి ప్రసిద్ధః అద్వైత వేదాంత దర్శనే -

అధ కధ మేష న్యాయః ప్రవర్తతే ఇతి ప్రపంచ్యతే - జీవో జగదితి వస్తుతో న భవత్యేవ - వస్తు తస్తు సర్వ మాత్మైవ - యత స్సర్వత్ర సర్వదా

సామాన్య మేవ వర్తతే అస్తి భాతీతి – తధాహి యత్కించి ల్లోకే పశ్యత్వం – తదస్తీతి స్ఫురతీత్యేవ ఉపలభ్యతే – న తదతిరిక్తం కిమపి – యదతిరిక్త మివ ప్రతిభాతి తదప్యస్తీత్యేవ ప్రతీయతే ననాస్తీతి – యదినాస్తి నైవోపలభ్యతే తత్ – కింతు ఉపలభ్యత ఏవ – అతః అస్తీ త్యుపలంభా దృతే న కించి దణుమాత్రమపి ద్రష్టుం శక్యతే – యద్యేవం జీవో జగదితి విశేష రూపేణ కధం నామ ప్రతిష్ఠాం లభతే – తదప్యాత్మైవ సామాన్య రూపం స్యా దవశ్యం నాన్యత్రతో భవితుమర్హతి – తధాపి ఆత్మేతి అభిజ్ఞానాభావా త్తతోన్యదివ తదుభయం ప్రతిభాతి రజ్జుసర్పవత్ –

తస్మాదుభయ మేతద్వస్తుతః ఆత్మైవేతి పునరస్మాన్ బోధయితుం సృష్టి ప్రవేశౌ ద్వావపి అధ్యారోప్యేతే ఆత్మని – తత్ర సృష్టి ర్జగతః ప్రవేశో జీవస్య – అవిద్యమానావపి విద్యమానవత్ – జగదిదం చరాచరాత్మకం యస్మా దాత్మనః ఉత్పద్యతే యస్మిన్న వతిష్ఠతే యస్మిన్నంతతః ప్రవిలీయతే – ఇతి వర్ణయిత్వా కార్య కారణ సంబంధం కల్పయతి జగదాత్మ నోరపి ద్వయోః – తత్ర కార్యమిదం జగద్యదా త్రిష్వపి కాలేషు కారణేనైవ ఆత్మచైతన్యేన అవినాభూతం వర్తతే తదా తద్వ్యతిరేకేణ న భవతి యధా మృద్వ్యతిరేకేణ ఘటః – అతః ఆత్మైవ అనాత్మ జగద్రూపేణ అవభాసతే ఇత్యాపతతి – యధా మృత్తికైవ ఘట శరావాది రూపేణ – ఏవం జగదేత దాత్మ స్వరూపేణ ప్రతిపత్తుం శక్నోతి సాధకః –

జగత్యేవ మాత్మ స్వరూపేణ విలీయమానే జీవ ఇదానీ మవశిష్యతే – సోపి జీవో నాన్యః ఆత్మనః – కింతు ఆత్మైవ జీవ రూపేణ ప్రవిష్ట ఇతి

శరీరే తస్య ప్రవేశః కల్ప్యతే – కథ మనయా కల్పనయా జీవోప్యాత్మైవేతి గ్రహీతుం శక్యతే ఇతి న చోదయితవ్యం – యదా ఆత్మైవ సర్వత్రాస్తి స శరీరా ద్బహిర్యథా శరీరస్యాంతరపి వర్తత ఏవ వస్తుతః – న పునః శరీరే ప్రవేశం కుర్యాత్ అపూర్వం – తథాపి శరీరే న ఆత్మా కింతు తద్విపర్యయేణ కోప్యహం కర్తా భోక్తా అస్మీతి భ్రాంతి రస్మాకం సర్వేషాం – ఇమాం భ్రాంతి మపవదితుం ఏషా ఉక్తిః శాస్త్రస్య – శరీరే స ఏవాత్మా ప్రవిష్టః నాన్యఃకోపి యథాత్వం సంభావయసీతి – ఏవమపి శరీరే ప్రవిష్ట ఇతి కిముచ్యతే – ఉచ్యతే చే త్సర్వేష్వపి పదార్థేషు ప్రవిష్ట ఇతి కిమితి నోచ్యేత – ఇతి పునరా శంకా –

శరీరే అస్మాకం యా బుద్ధి ర్వివేచనాత్మికా సైవాలం సార్వత్రిక మాత్మానం సర్వత్ర భావయితుం – అత శ్శరీరే ప్రవిష్ట ఇతి పరమాత్మనో జీవ రూపేణ ప్రవేశః అధ్యారోప్యతే – యథా సర్వత్ర విద్యమానాన్యపి వస్తూని న కాష్ఠకుడ్యాదిషు విభావ్యంతే – అపితు దర్పణాదిష్వేవ స్వచ్ఛ స్వభావేషూ ప లభ్యంతే యాథా తథ్యేన – ఏవమత్రాపి సర్వగతో ప్యాత్మాన అచేతనేషు శిలామృత్తికాదిషు నాపి అల్పచేతనేషు పశు పక్ష్యాది శరీరేషు – కింతు మానవశరీరే తత్రాపి దర్పణవ న్నిర్మలీభూతే మనస్యేవ ఆవిర్భవతీతి బోధయితుం తత్రైవ ఆత్మనః ప్రవేశః కల్ప్యతే – ఏవ ముభయథాపి సృష్టి ప్రవేశ వ్యాజేన ఆత్మైకత్వం ప్రతిబోధ్య జీవజగ త్సత్యత్వ భ్రాంతి మపనుదతి శాస్త్రం – తత్రాపి అచేతనత్వాత్ ప్రపంచస్య సృష్టిః కల్ప్యతే చేతనత్వా జ్జీవస్య ప్రవేశః – యస్మా చ్చైతన్యం న విక్రియతే నిర్వికల్పత్వా చ్చైతన్యస్య – తదేవ అచేతనత్వా జ్జగతః విక్రియా మా పద్యత ఇతి సృష్టిరితి వర్ణ్యతే –

కథం విక్రియా చైతన్యస్యేతిచేత్ - నైషా చైతన్యస్య - కింతు చైతన్యశక్తే రితి వివేక్తవ్యం - శక్తే రచేతనత్వాత్ - పరంతు శక్తి శక్తిమతో రభేద ఇతి న్యాయేన జగదపి చైతన్యాత్మక మేవేతి సమాధాతవ్యమ్ -

ఏతావతా సజీవో నజగ న్నాపి తన్నిబంధన ఈశ్వర ఇతి - సర్వ మనాత్మవత్ ప్రతీయమానం మిథ్యైవేతి నిర్ధారితం - మిథ్యేత్యనేన న తేషా మసత్త్వ మవగంతవ్యం - య ఆత్మా స ఏవానాత్మ రూపేణ భాసతే - ఆత్మ రూపేణ సర్వం సదేవ - తదన్య రూపేణతు అసదితి వివేకః - యథా రజ్జుః తథాసర్పోపి రజ్జురూపేణ సన్నేవ నాసన్నితి - అత ఏవోక్త మాచార్యైః సర్వం నామరూపాది వికార జాతం సదాత్మనా సత్యం స్వతస్తు అనృతమితి -

తథాపి వయమిదానీం సర్వం జీవజగ దీశ్వరాఖ్యం ఆత్మనో వ్యతిరిక్తమితి తత్తద్రూపేణైవ సర్వమేత త్సత్యమితి మన్యామహే అవిద్యావశాత్ - యావ దియ మవిద్యా అనువర్తతే తావదేత ద్వాస్తవ మేవ తద్దృష్టిమతాం ఐహికమాముష్మికంచ భావజాతం - ఇదమేవ వ్యావహారికం సత్యమితి వ్యవహ్రియతే - వ్యావహారిక మేతద్యదా సత్యమితి అభిమన్యామహే తదా పారమార్థిక మాత్మైకత్వ మసత్యమివ ప్రతీయతే నః - అన్యథా ఉచ్యమానే వస్తు య త్తదభావనా దాభాసః సంవృత్తం - ఆభాసః తద్విపర్యయేణ వాస్తవతా మా పన్నం వాస్తవమితి అభిమన్య మానం - ఇదమేవ వ్యావహారికం సత్యం నామ - స్వప్నావస్థా అత్రనో నిదర్శనం - తథాహి స్వప్నో యద్యపి న వాస్తవః యావత్స్వప్నం పశ్యామ స్తావంతం కాలం వాస్తవ ఏవ నః - ఏవ మిహాపి -

అద్వైత దాలంబ నీ కృత్య ఉపజీవతి యద్య దనుభూయతే సాం(ప్రతం అస్మాభిః – కిం తదితి న ప్రష్టవ్యం – అస్మాకమిదం లౌకికం జ్ఞానం – తత్త ద్విషయం శాస్త్రీయ జ్ఞానం – సంగీత సాహిత్యాది కళాజ్ఞానం – యజ్ఞ యాగాది జప హోమాద్యనుష్ఠాన రూపం ధర్మ జ్ఞానం – ఏత త్సర్వమపి జ్ఞానం వ్యావహారికమేవ స్వప్నజ్ఞానవత్ న పారమార్థికం – అపిచ జనన మరణాదికం ధర్మాధర్మాదికం – తన్నిమిత్తం లోకాంతర జన్మాంతర ప్రయాణం జీవస్య – పిపీలికాది బ్రహ్మ పర్యంత మేత జ్జీవజాలం – తేషా మేతేషాం మనోవాక్కాయ కృత వ్యాపారశతం – ఏతదపి కృత్స్నం వ్యావహారికమేవ –

తథాహి సర్వాణి శాస్త్రాణి విధి ప్రతిషేధ మోక్షపరాణి సర్వాణిచ ప్రమాణాని ప్రత్యక్షానుమానాగమ ప్రభృతీని సమస్తాన్యేతాని అవిద్యావ ద్విషయత్వం నాతి వర్తంతే ఇతి వేదాంత డిండిమః – యావదిదం సమస్త మాత్మ స్వరూపమేవ తస్మాదృతే నకించి దేతదితి ఆత్మైకత్వ విద్యా నోదేతి తావ త్తద్విషయా అవిద్యా అనుబధ్నాత్యేవ – యావదియ మవిద్యా తావజ్జన్మ మృత్యు సమస్యా దుష్పరిహార్యైవ – ఏషా సమస్యా యది సర్వాత్మనా ఉపశామ్యేత్ – తర్హి తత్కారణ భూతేయ మవిద్యా నిశ్శేషం నివర్తేత –

సాధన మార్గః

తన్నివృత్త్యుపాయశ్చ విద్యై న సాధనాంతరం – యస్మా దవిద్యాయాః ప్రతి పక్షభూతా విద్యైవ – యధా అంధకారస్య సౌర ప్రకాశః – విద్యాప్యత్ర సర్వ మిదం జీవజగ దీశ్వరాఖ్యం అనాత్మ జాత మాత్మైవ నాన్యదితి ఏకాత్మ భావ ప్రతిపత్తిరేవ – తా మంతరేణ న సాధన మన్య దస్తీతి అభిహితం – తధాపి లౌకికాః శాస్త్రజ్ఞాశ్చ బహవో మూఢత్వా త్కర్మ ఉపాసనా భక్తి ర్యోగః మంత్ర స్తంత్ర మితి తత్త దభిమన్యమానాః తదేవ సాధన మితి తత్తన్మార్గాను సారిణః పరమార్థా త్సుదూర మపకృష్యంతే –

అధవా కధమేత దఖిలం సాధనం భవిష్యతి – కధంవాన మస్యాపనోదాయ ఉపకరిష్యతి – కర్మైవ తావ ద్విచార్యతాం – కస్యచి ద్వస్తునః ఉత్పత్తిర్వా అప్తిర్వా యత్ర అవశ్యకీ తత్ర కర్మ ప్రవర్తతే – న ఆత్మా ఉత్పాదయి తవ్యః నాపి ప్రాప్తవ్యః – తతః ప్రాగేవ సిద్ధత్వాత్

సర్వగతత్వాచ్చ - నహి సిద్ధం వస్తు పున ర్నిష్పాదయితవ్యం - నచ ఆకాశ వత్సర్వగతం తత్ కుత్రాపి గత్వా ప్రాప్తవ్యం భవతి - అతః ఆత్మవిషయే కర్మణో నావకాశః - అపిచ కర్తృక్రియా కారకఫలాది భేదబుద్ధి మాశ్రిత్య సర్వం కర్మ ప్రవర్తతే - సర్వమాత్మైవేతి నిర్ధారితే క్వకర్తా క్వకారకం క్వచతదతి రిక్తం ఫలం - యద్యభి న్నేపి తత్త్వే భిన్నత్వ మాపాద్యతే తత్కేవలం మృషైవ -

ఏవ ముపాసనాపి న సంగచ్ఛతే - కిమియ ముపాసనా నామ - నను ధ్యానమేవ - ధ్యాతా ధ్యేయ మితి ద్వయోః సంబంధ ఏవ ఖలు ధ్యానం నామ - తత్ర ధ్యేయ మితి కాచి దిష్ట దేవతా - సాచ ఆత్మైక దేశః కోపి చైతన్య శక్తి శకలః - సోపి ధ్యాతుస్తవ జీవస్య అన్యఏవ - న అనన్యః - ధ్యానమపి ద్వయో ర్మధ్యే అన్యైవ కాపి క్రియా - ఏతాదృక్ భేద దృష్టిః కథమివ తే జనన మరణాది సమస్యా మ పాకరోతి - విశేష రూపత్వా ద్దృష్టే స్తవ విశేషరూపాం తాం ప్రత్యుత ఉపోద్బల యత్యేవ - యస్మా ద్విశేషస్య విశేషో సపరిష్కారః - సామాన్యమేవ సర్వస్యాపి విశేషజాతస్య ప్రవిలాపనాయ సమర్థం భవతి -

ఏవమేవ యోగాభ్యాసోపి అకించిత్కరః "యోగ శ్చిత్తవృత్తి నిరోధ" ఇతి యోగినో వదంతి - చిత్తమితి నైక రూపం - యావంతో మనుష్యా స్తావంతి చిత్తాని - తత్ర పరశ్శతాః పర స్సహస్రా శ్చ వృత్తయః ప్రతి క్షణం జాయమానా భవంతి పరస్పర విలక్షణాః - తాస్సమస్తాః కేన నిరోద్ధవ్యాః - నిరుద్ధాః పున ర్నోత్పద్యంత ఇతి కో విశ్వాసః - అపిచ నిరుద్ధా అపి క్వయాంతి తాః యదా ఆత్మచైతన్య మేవ సర్వత్ర జాగర్తి- బహిర్యాతా అపితా ఆత్మన్యేవ అంతర్భవేయుః - తర్హి ఆత్మైవ తావృత్తయః నాన్యా ఇతి

కిమితి న ని రీక్ష్యేరన్ - శత్రవ ఇతి కిమితి నిరాక్రియేరన్ - తరంగా న జలస్య శత్రవః - కింతు జలమేవ తథా తథా బహిరంతశ్చ ప్రయాణం కుర్వ ద్వర్తతే - తథాసతి నకోపి తరంగ జాతం సముద్రా ద్బహిర్నిష్కా సయితుం ప్రయతతే - ప్రయతతే యది తస్మా న్మూర్ఖతరః కోపి న విద్యతే - జలమేవ తత్సర్వమితి జలాకారేణ భావ నైవ తన్నిరోధో పాయః నాన్యః - ఏవం చిత్త వృత్తయ స్సర్వా అపి చైతన్యా దవిశిష్టా ఏవేతి సర్వత్ర చైతన్య మాత్ర దర్శన మేవ చిత్త వృత్తీనాం నిరోధ ఇతివేదితవ్యం -

మంత్ర తంత్రాదిక మప్యేవ మేవ నిరాకర్తవ్యం - సర్వ మేతదాత్మైవ సదనాత్మవ త్ప్రతిభాతి - ఏకమేవ స దనేకధా అవభాసతే - ఆభాస ఏవ కేవలోయం మంత్రతంత్రాది కలాపః - యత స్సర్వేతే విశేష రూపాః - విశేషా స్సామాన్యస్య ఆభాసా ఏవేతి నిరూపిత మస్మాభిః - ఆభాసా న వస్తు స్వరూపం స్పృశంతి - స్పృశంతి చే ద్వస్త్వే వ భవంతి - సచ వస్తు స్వరూప ఆత్మైవ కేవలః - సచ సర్వత్ర సర్వదా సర్వేషు పదార్థేషు సామాన్యరూపేణ వ్యాప్నువన్ న కించి దపి భేదబుద్ధే రవకాశం దదాతి - భేదబుద్ధించ ఆశ్రిత్య సర్వమేత త్ప్రవర్తతే కర్మోపాసనా మంత్ర తంత్రాదికం - తస్మాత్ జ్ఞాన మేకం ముక్త్వా నకించి దన్య త్సాధనం ఆత్మ విషయే -

తదపి కథం సాధనం భవతీతి న చోదయితవ్యం - జ్ఞానేనైవ జ్ఞానం గృహ్యతే - కథం - ఆత్మాహి నామ చేతనః జ్ఞానస్వరూపః - నతస్య జ్ఞానాదృతే అన్యత్ స్వరూప మస్తి - యద్ జ్ఞానం స ఏవాత్మా - తచ్చ జ్ఞానం నిరాకా రత్వా దాకాశవ ద్వ్యాపి - తద్వ దేవాచలం - తథైవ అస్మదీయం జైవమపి జ్ఞానం జ్ఞానమేవ తత్సజాతీయం - కింతు శరీర

మాత్ర పరిచ్ఛిన్నం వ్యష్టిరూప మేతన్న సర్వగతం - అతఏవ తస్మాద్దూరీ భూతం తతో విభక్తమివ లక్ష్యతే అనాద్యవిద్యావశా ద్యధా ఘటాకాశః మహాకాశాత్ - అతఏవ జ్ఞాన స్వరూపత్వా న్నకించి దన్యత్సా ధనాంతర మపేక్ష్యతే - కేవల మహం న వ్యష్టి జ్ఞానం కింతు సమష్టి జ్ఞాన స్వరూప ఏవేతి ప్రత్యభిజ్ఞైవాలం - యధా ఘటాకాశస్య మహాకాశ ప్రత్యభిజ్ఞా - యధాచ గంగాద్యా నద్యః జలస్వరూపిణ్య ఏవ సత్యః పరిమితత్వాత్ పరిపూర్ణతా మాసాదయితుం పరిపూర్ణ జలరాశిం సాగరం ప్రతిగత్వా తత్రైవ లీయంతే -

దృష్టాంతోయం న దార్ష్టాంతికేన సర్వేష్వంశేషు సంవదతే - కేవలం సారూప్యాంశ ఏవ - యతః గంగా ప్రయాణం కృత్వా సాగరం ప్రతిగచ్ఛేత్ - గంగాసాగర యోః దేశతః మహదంత రమపి విద్యతే - ఇహతు పునః దార్ష్టాంతికే నదేశో నకాలోవా భేదకః ద్వయోః జ్ఞానయోః - న ప్రయాణమపి కర్తవ్య మేకస్యా న్యత్రప్రతి - ఏవ మా దిభి ర్వినాపి ద్వయో ర్జీవ బ్రహ్మజ్ఞానయో రేకత్వమేవ సదా వరీ వర్త్యతే - సిద్ధ మేతయో రేకత్వం న అపూర్వం సాధయితవ్యం కదాపి -

పరంతు సిద్ధమపి తదేవ సమష్టి చైతన్య మహమితి సంవేదనా నో దేతి సాంప్రత మస్మాకం - తదే తదనుభవ సిద్ధ మేవనః - ఏవం సతి సిద్ధం సిద్ధ మిత్య నేన కిం ప్రయోజనం స్యాత్ - వాజ్ మాత్రమేవ తదితి చే దు చ్యతే - సిద్ధ మపి తదేకత్వం రాహుగ్రస్తమివ నామరూపాభ్యా మాచ్ఛాదితం న సాకల్యేన సంవేద్యతే - అతః ఆత్మవిషయే న యత్నః కర్తవ్యః - కింతు యాభ్యా మసావాచ్ఛాదిత స్తయోర్నిరాస ఏవ నామ రూపయోః -

తేచ నామరూపే విశేషాత్మకే – తత్రాపి నామ ఆంతర శ్చిద్విశేషః – రూపంచ బాహిరం సద్విశేషః – సచ్చితో స్సామాన్య భూతయో ర్విశేషావేతౌ – నామైవ వస్తుతో జీవః రూపమేవ జగత్ – ద్వయో స్సం వ్యవహార ఏవ సంసారో నామ – రూపస్య ప్రతిబింబేన సంవళితా చిత్తవృత్తి ర్జీవః – చిత్తవృత్త్యాచ విషయీకృతం తయాచ మిశ్రీ భూతం యత్ప్రతీయతే తద్రూపం – ఏవ ముభయో స్సంవ్యవహారే సతి న కేవల రూపాత్మకం జగత్ సంసార క్లేశ మనుభవతి అచేతనత్వాత్ – నాపి అనామ రూపాత్మకం ఆత్మచైతన్య మనుభవతి పరిపూర్ణ చైతన్య రూప త్వాత్ – తర్హి కస్యైష సాంసారిక స్తాప ఇతిచేత్ – యన్న జగదివ అచేతనం న ఆత్మేవ శుద్ధ చైతన్యరూపం – కింతు చేతనా చేతనయో స్సమ్మిశ్ర రూపం తదేవా నుభవతి – స ఏవ జీవో నామ – చిదచితో ర్గ్రంధి ర్జీవ ఇతి శాస్త్ర పరిభాషా –

ఇదానీం సర్వే వయం జీవాఏవ – అహమహ మితి ఆత్మానం నిర్దిశామో వయం – జ్ఞాన స్వరూపా ఏవ వయం సర్వే – కింతు న తత్ పరిపూర్ణం – తదనుభవ సిద్ధ మేవ నః – అతఏవ తత్పరిపూర్ణతా సిద్ధయే తత్త చ్ఛాస్త్ర కళాభ్యసనాది ప్రయత్న స్సర్వేషాం – జ్ఞానం విద్యమానమపి కథ మపరిపూర్ణం సంవృత్తం – నిరాకారం ఖలు జ్ఞానం – నిరాకారస్య కథ మపరిపూర్ణతా పరిపూర్ణతేతి ప్రశ్న ఉదేతి – న వస్తుతః అపరిపూర్ణతా – పరిపూర్ణ మేవ తత్సర్వదా – తథాపి బాహ్యస్య జగతః కశ్చిదంశః అస్మదీయే జ్ఞానే సంక్రాంతః – స ఏవాయం శరీర మనః ప్రాణాది సంఘాతః – ఇదం తయా దృశ్యమానో ష్యయం అహమితి అభిమన్యామహే వయమేనం – అభిమానస్య అనాదికాల ప్రవృత్తత్వా ద్దృఢీభూతత్వాచ్చ అనేన తాదాత్మ్య

మాపన్నా స్సర్వే – అయమేవ మిధ్యాత్మేతి వ్యప దిశ్యతే – అపిచ అస్మాద్దేహాది సంఘాతా ద్బహి ర్యదిదమితి దృశ్యతే సమంతాత్త త్సమస్తం గౌణాత్మేతి నిర్దిశ్యతే –

ఏవమేక ఏవాత్మా ద్విధా విభక్త ఇవాభూత్ – విభాగోయం అవాస్తవికోపి అవివేకవశా ద్వాస్తవిక స్సంవృత్తః – తస్యచ హేతు రేష మిధ్యాత్మైవ కేవలః – యస్మాదయం చిదచితో గ్ర్రంధిః – గ్రంధి శ్చేదయం విస్ర స్యతే జీవ భా వోయ మనుపద మేవ విలీయతే – తదా తదీయం జ్ఞాన మనియంత్రితం సత్ శరీరా ద్బ హిరపి ఆకాశ ఇవ ప్రసరిష్యతి – యేన గౌణాత్మా ప్యయం రూప ప్రపంచః తస్యైవ జ్ఞానస్య సంస్థాన విశేషః సంవేద్యతే – యథా మృత్సంస్థానం ఘటశరావాదయః – మృదితి స్వరూపం ఘటాదయ స్తస్య విభూతి రేవ నాన్యా –

ఏవం చైతన్య మస్మత్స్వ రూపం – శరీరాదినా సాకం ప్రపంచ స్సర్వోపి మమ విభూతి స్సంపద్యతే – యద్యై వం సర్వమిద మహంచ అహమేవ సంవృత్త స్తదా జనన మరణాది సమస్యైవ న భవతి మమ – తస్యాపి స్వరూప భూతత్వాత్ – కింతు సర్వమిదం మహాభాగ్య మస్య మిధ్యాత్మనో విస్రంసనా మపేక్షతే ఇతి తద్వి స్రం సనాయైవ యత్నః కర్తవ్యః సాధకేన – కథమేష ప్రయత్న ఇతి అధునా ప్రపంచ్యతే – ఆదౌ చిన్మాత్ర లక్షణ మాత్మానం చిద చిత్సమ్మిశ్రణా దస్మాత్ సంఘాతాత్ పృధక్కుర్యాత్ – న హస్తాభ్యాం నచ కేన చిద్బాహ్యే న పరికరేణ – కింతు బుద్ధ్యా వివేచనాత్మికయా – ఇదం శరీర మయం ప్రాణః ఇదం మనః నానావిధై రాలోచనై స్సం వేష్టిత మితి సర్వమిదం మమ జ్ఞానస్య యద్వా స్ఫురణస్య

గోచరీభవతి – స్ఫురన్ పదార్థోయం న స్ఫుర ణైవ కేవలా – స్ఫురణాతు గోచరీ కరోతీదం సర్వం – సర్వం చేదం గోచరీ భవతి తస్యాః – యదేవం గోచరీ క్రియతే న సా స్ఫురణా భవితు మర్హతి –

జ్ఞాన మేకం జ్ఞేయ మన్యత్ – అన్యదన్య న్నస్యాత్ – యదిజ్ఞాన మస్మాచ్ఛరీరాది సంఘాతా దన్యన్నస్యా త్సంఘాత ఏవ భవేత్ – తదా ఉభయమపి జ్ఞేయ మేవేతి తద్ జ్ఞేయం గ్రహీతుం జ్ఞానమేవ న భవిష్యతి – జ్ఞాన స్యాపి జ్ఞేయత్వాపత్తేః – అథ జ్ఞేయమిదం శరీరం జ్ఞానేనైకతా మాపద్యేత తదా జ్ఞానస్య విషయః విలుప్యేత – జ్ఞేయస్యై వా భావాత్ – తస్మాద్ గ్రాహకం జ్ఞానం గ్రాహ్యం జ్ఞేయమితి ద్వయోరపి తయోః పృథ క్త్వేన భవితవ్య మవశ్యం – తదైవ ద్వయో స్సంబంధ స్సంభవతి – నాన్యథా – ఏక తరస్యాభావే అన్యతరస్య అనవస్థానాత్ –

తత్ర జ్ఞానం నిరాకారత్వా దహ మస్మీతి సదా స్వతః ప్రమాణత్వా ద్బహిరపి భవితుం శక్నుయాద్యథా శరీర స్యాంతః – తస్మాన్ముంజా దివేషీకాం పృథక్కృత్య తదేవాహం నేదం శరీరమితి భావయితుం శక్యత ఏవ – యథా ఘటా దాకాశం వివిచ్య అయం న ఘటఏవ కింతు బహిరపి ఘటాదస్తీతి శక్యతే ద్రష్టుం ఏవ మిహాపి –

అత్రేయ మాశంకా న స్సర్వేషాం – యద్యపి శరీరాద్బహి రాకృష్యతే చైతన్య మిదం మమ – తథాపి శరీరా ద్యాశ్రయ మంతరేణ కథం నామ స్వయ మవస్థాతుం ప్రభవతి – తథా ప్రభవతిచేత్ మూర్ఛా మరణాది దశాసు కథం నోపలభ్యతే స్వాతంత్ర్యేణ – శరీరే స్థితేపి చైతన్య మవలుప్యతే – విచార్యమాణే శరీరస్యైవ కశ్చిద్వికార శ్చైతన్యం నామేతి కుతో న సంభావ్యేత –

యథా కస్మిం శ్చి ద్వాహనే గచ్ఛతి వేగ స్తస్యోపలభ్యతే - తస్మిన్ వాహనే స్థితేసతి నాసౌ ఉపలబ్ధుం శక్యతే వాహనాదతిరిక్తః - వాహన ఏవ విలీయతే - తేనైవ ఏకతా ముపగచ్ఛతి - తథా అత్రాపి శరీర మనః ప్రాణేషు జీవత్సు తత్తద్వ్యాపారాన్ కుర్వత్సు ప్రతీయతే చైతన్య మిదం వేగ వదేవ - పునర్మరణా ద్యవవస్థాసు వ్యాపార నివృత్తౌ చైతన్య ముపరతం తత్రైవ శరీరే అంతర్భవ తీతి ప్రతిభాతి -

ఏవం నమంతవ్యం కదాపి - నేదం చైతన్యం వాహనవేగ ఇవ సాగర తరంగ ఇవచ విషయ రూపం - కింతు విషయి రూపమిదం - అహమస్మీతి ఆత్మత్వేన అనుసంధానవశాత్ - శరీరంతు విషయ ఏవ తస్య - నత ద్విషయి యథా ఆత్మా - అతఏవ అనాత్మాతత్ - జ్ఞేయ రూపత్వాత్ - యద్యైనం వాహన వేగ ఇవ వాహనే అనాత్మ భూతే శరీరే ఆత్మా న అంతర్భవే దేకతాం వాగచ్ఛేత్ - యది గ చ్ఛే త్పున స్తద్గ్రహణాయ తతో వ్యతిరేకేణ ఆత్మనా భవితవ్యమేవ - అత శ్శరీరాద్యనాత్మ విలక్షణ మేవేద మాత్మచైతన్య మితి వేదితవ్యం-యది తాదృశస్యాపి జ్ఞానస్యాభావ మిచ్ఛసి మూర్ఛా మరణాద్యవస్థాసు కథం తావంతం కాలం భావ భూతోయ మాత్మా హఠా దభావ మాపద్యేత - నైతావదేవ -

జన్మనః ప్రాగపి భవ దభిప్రాయానుసారేణ అభావ భూతా ఏవ నను సర్వే వయమాత్మానః - కథం నామ ఏవ మభావ గ్రస్తా వయం సర్వే అకస్మాన్మాతృ గర్భం ప్రవిష్టాః కథమేవం జీవామః యావదాయుః - కథంచ పునరేవం జీవంత ఏవ హఠా న్మరణకాలే అభావం ప్రాప్స్యామః - న భావః కదాప్య భావో భవతి - నాప్యభావః భావో భవతి - యద్యేవ ముచ్యతే

తదతీవ న్యాయ విరుద్ధం వచనం - తర్హి కథమివ జ్ఞానం నః ఆవిర్భవతి జనన కాలే కథమివచ మరణకాలే పునరస్తం గచ్ఛతి - ఇత్యను యోగః - తస్యోత్తర ముచ్యతే - న జననం నామ అభావ భూతస్య చైతన్యస్య ఆవిర్భావః - నాపి మరణం తస్య భావ భూతస్య అభావ ప్రాప్తిః - కింతు అవ్యక్తస్య వ్యక్తావస్థా జన్మ - వ్యక్తస్య పునరవ్యక్త దశాపత్తి ర్మరణ మితి అవధారణీయం - తథాహి అవ్యక్తాదీని భూతాని - అవ్యక్త నిధనానీతి భగవానేన ఉవాచ - తన్న విస్మర్తవ్యం - సాచ వాసనారూపా అవ్యక్తదశా జ్ఞానస్య - జన్మనః ప్రాజ్మరణస్యచ పశ్చాత్సా దశా అనువర్తతే - తయో రంతరాళే జీవద్దశాయాం సైవ వాసనా వృత్తి రూపేణ పరిణతా తత్తద్వ్యాపార కలాపం నిర్వర్తయతి - వాసనా దశాయా మసంలక్ష్యమాణత్వా దస్తమితమితి మన్యామహే వయం - వృత్తికాలే పునరస్తీతి తదేవ అభిమన్యామహే -

యథా సూర్యస్య ఉదయాస్తమయౌ తథేమౌ మంతవ్యౌ - న ఖలు సూర్యః ప్రతిదినం హఠాదుదేతి నాపి ప్రతిరాత్ర మస్తముపైతి - కిం త్వస్త్యేవ సర్వదా అసౌ స్వరూపేణ ప్రకాశమానః కింతు భూమేరస్యాః పరిభ్రమణేన ప్రతిభాతినః ఉదయాస్తమయా వశ్నువాన ఇవ - బుద్ధితంత్రోయం వ్యవహార స్సర్వోపి - అస్మాకం బుద్ధే రియం భ్రాంతి రవివేకా త్సూర్యమండలే అధ్యారోప్యతే - వస్తుతస్తు న సూర్యః పరిభ్రమతి - స తద్వైవావతిష్ఠతే సదా - ఏవ మిహాపి ఆత్మచైతన్యం యథావదవ తిష్ఠతే సౌర ప్రకాశ ఇవ - కేవల మియ మస్మాకం బుద్ధి వృత్తి ర్భూమిరివ పరిభ్రమంతీ స్వకీయాం వృత్తి మరోపయతి తస్మి న్నవివేకవశాత్ -

ఆత్మజ్ఞానమితి యత్తద్బుద్ధి వృత్తిరివ న విశేష రూపం - కింతు సామాన్యమేవ తత్ - సామాన్యం విశేషా న్సర్వాన్ వ్యాప్యావతిష్ఠతే - న ప్రచలతి యథా విశేష జ్ఞానం - విశేష జ్ఞాన మిదం తథా వ్యాప్తుం న క్షమతే - న తత్ విశేషాంతరం వ్యాప్నోతి, నాపి సామాన్యం - కేవలం తావన్మాత్రమేవ పరివర్తతే - ఏవంచ జ్ఞానం నైక విధం - సామాన్యం విశేష ఇతి ద్వి ప్రకారం వర్తతే - తయోర్విశేష జ్ఞాన లక్షణా బుద్ధిః - తయా బుద్ధివృత్త్యైవ సర్వే వయ మిదానీం జీవిత కాల మతి వాహయామః - న జాతు తస్య సామాన్య జ్ఞానస్య గంధమాత్ర మప్యభి జానీమః - అత ఏవ యావదేతేన విశేషజ్ఞానేన పశ్యామః తావదేవ జీవితమితి - యదా పునర్న పశ్యామ స్తదా తన్మరణమితి మోముహ్యామహే - తదాపి సామాన్యజ్ఞాన మనువర్తత ఏవేతి ప్రత్యభిజ్ఞా నాస్తినః అనాద్యవిద్యా వశాత్ - సామాన్యజ్ఞాన మనువర్తమాన మపి న సంజ్ఞాయతే అస్మాభిః విశేషజ్ఞాన వాసనయా ప్రచ్ఛాది తత్వాత్ - విశేష జ్ఞానమపి వాసనారూప మాపన్న త్వాత్ వృత్తి రూపేణ న సంలక్ష్యతే మరణకాలే -

తదానీమపి న సంలక్ష్యత ఏవ కేవలం - న పున రభావం గచ్ఛతి - వృత్తి రూపేణ అప్రతీయ మానమపి వాసనా రూపేణ పరిణత మపతిష్ఠత ఏవ - సాచ వాసనా జననాత్ పూర్వం యథా మరణా దనంతర మపి అనువర్తతే - సైవ జన్మాంతరే పునర్వృత్తి రూపేణ పరిణమ్య ప్రాదుర్భవతి - తత ఆరభ్య పున ర్యావ జ్జీవం తత్త త్కార్యాణి నిర్వర్తయతి - తదవసానే పునర్వాసనా రూపేణ పరిణతా - ఏవం జననా జ్జననాంతరం గచ్ఛంతీ మధ్యేమధ్యే లోకాంతరేషు తత్తత్కర్మ ఫలం సుఖ దుఃఖాదిక మనుభవంతీ

పున ర్జీవితకాలే ప్రారబ్ధ ఫలేన జీవిత మతివాహయంతీ జీవ భావ మముంచానైవ ప్రవర్తతే అవిచ్ఛేదేన -

ఏష సర్వోపి ధర్మపురుషార్థ వ్యవహారః - యద్యప్యేవం వర్ణితో వ్యవహార స్స కేవలం వ్యావహారిక ఏవన పారమార్థికః - విశేష జ్ఞాన నిబంధనో వ్యావహారిక ఇతి సామాన్య జ్ఞానాత్మకః పారమార్ధిక ఇతి వివేకః - యావత్ పారమార్థికం జ్ఞానం నోదేతి తావ ద్వ్యావహారికమేవ వాస్తవికతాం భజతే - పారమార్థికంచ తద్విపర్యయేణ అవాస్తవమివ సంభావ్యతే - యథా స్వప్న దశాయాం స్వప్న ఏవ వాస్తవః - జాగరితం వాస్తవమపి తస్యాం అవస్థాయా మసద్భూత మివ సంభావ్యతే తథా - యదా పున ర్యస్మిన్ కస్మింశ్చిద్వా జన్మని సర్వమిద మహం చిత్స్వరూపః న మత్తోన్య దణు మాత్రమపి విద్యత ఇతి సర్వాత్మజ్ఞాన ముత్పద్యతే తదా వ్యావహారిక మిదం ధర్మపురుషార్థాశ్రిత మేకపదే వినశ్యతి ద్వైతరూపత్వాత్ - తతః ప్రభృతి పారమార్ధికమేవ సామాన్య లక్షణం సర్వ విశేషవ్యాపి దేదీప్యమానం ప్రవర్తిష్యతే - దేశ కాలవస్తు విశేషా స్సర్వేపి నామరూప క్రియాత్మకా స్తస్యైవ మమ చైతన్యస్య కేవలం విభూతిః సంపత్స్యతే ఇతి వేదితవ్యం -

తస్మాన్నాతి శంకితవ్యోయ మద్వైత సిద్ధాంతః - పూర్వోక్తరీత్యా ఆదౌ శరీరాదాత్మ నః స్వరూపం పృథగ్భూతం భావయేత్ - కథమివ - శరీర మహమేవ యది మమ చైతన్యస్య శరీర మిదం న దృశ్యేత - అహంచ శరీరమేవ యదిస్యాం శరీర మిదం కస్య గోచరీ భవేత్ - అతః శరీరం శరీర మేవ - తద్గ్రాహక ఆత్మా ఆత్మైవేతి నిశ్చయః కర్తవ్యః - తదను శరీర మిదం మమ పరాగ్భూత మహం నస్యామితి ప్రత్యఙ్ముఖో భవేయం -

ఏవం ప్రాణోపి మమ గోచరీభవతీతి అయ మప్యహం న భవేయం - తథా మనోవృత్తయోపి మయా విషయీ క్రియంత ఏవేతి తేభ్యోపి వ్యాపారేభ్యః ప్రత్యగహమితి స్వరూపాభి ముఖ ఏవ భవేయం - తచ్చ స్వరూపం తావతా కేవలం చైతన్యమేవ సంపద్యతే - యస్మాత్ శరీరా త్ప్రభృతి మనః పర్యంతం సర్వ మనాత్మతయా దూరీకృత్య తదుపలబ్ధ్య యచ్చైతన్యమాత్రం తదేవాహమితి స్వాత్మత్వేన గృహ్యతే - కిం బహునా - యావద్యావ దేశ శరీర మనః ప్రాణాది సంఘాతో మమ విషయతయా గోచరీ భవతి తావ త్తావ త్త దన్యోహమితి తత్సాక్షితయా చైతన్య రూపో మమాత్మా పరిశిష్యతే - తథైవ సంవేదనా జాయతే మమ న తత్ర కాచి దాశంకా -

ఏవం చైతన్య రూపేణ శిష్యమాణోహ మేవ ప్రత్యగాత్మా నామ - సర్వస్యాస్య కలాపస్య ప్రత్యగ్భూతత్వాత్ - యదైవ మాత్మానం శరీరాదే ర్వివిచ్య ప్రత్యగ్రూపేణ జానామ్యహం తదైవ నిరాకారత్వా చ్చైతన్యస్యాహం శరీరాన్నిర్గత్య అంతర్బహి స్సర్వత్ర ప్రసృతో భవామి ఆకాశ ఇవ - తదా శరీరే యథా శరీరాద్బహి రప్యహం అస్మీతి సంవేదనా అవశ్యం జాయతే మమ - ఏషైవ ప్రత్యభిజ్ఞా ఇతి వ్యపదిశ్యతే అద్వైతిభిః - యద్యప్యేవం తథాపి ఆత్మనోన్యదిదం చరాచరాత్మకం జగద్దృశ్యత ఏవ - తత్కథమితి విచికిత్సా దుర్నివారైవ - తన్నివారణార్థ మిదానీం విచార్యతే - వ్యోమేవ యదాహం విస్తృతో భవామి తదా జాగతికాః స్సర్వే పదార్థాః క్వ భవేయుః - నను మమ విస్తార ఏవతే అంతర్భవేయుః

నామరూప క్రియాదయ స్సర్వే విశేషా ఏవ - అహంతు తేషాం సర్వేషాం సామాన్య రూపం చైతన్యం - విశేషా స్సర్వే సామాన్య ఏవ సిద్ధం

పరిసమాప్యంతే – యధా తరంగ బుద్బుదాదయ స్సముద్ర జలే – న సామాన్యాదృతే అన్యత్ర తేషా మవస్థానం సంభవతి – అతస్సర్వే చరాచర పదార్థా విశేష రూపత్వాత్ సామాన్యభూతే మదీయే చైతన్య ఏవ పర్యవసితా భవంతి – మదీయ మస్తిత్వమేవ తేషా మస్తిత్వం – మదీయా స్ఫూర్తిరేవ తేషాం స్ఫూర్తిః – తథాహి – సర్వం పదార్థజాత మస్తి అస్తీత్యేవ ప్రతీయతే – నజాతు నాస్తీతి – తథా స్ఫురతి స్ఫురతీత్యేవ ప్రతిపద్యామహే సర్వం – నన స్ఫురతీతి – న తేషా మన్యన్మదతి రేకేణ అస్తిత్వంవా స్ఫురణంవా ఉపపద్యతే – ఏవం సతి కిం పర్యవస్యతి – భణ్యతాం – ఆత్మస్వరూపేణ అనాత్మ ప్రపంచ రూపేణాపి అహమేవ భవేయం – తత్ర స్వరూపం మమ చైతన్యం – ప్రపంచశ్చ మమ విభూతిః –

విశేష రూపేణ భవతీతి విభూతిః – వివిధై రాకారైః భవతీతివా విభూతిః – క ఏవం భవతి – అహమేవ – కథం – మదీయం యదస్తిత్వం తదిదం శరీర మారభ్య ఆకాశ పర్యంతం సద్విశేష రూపేణాస్తి – తథా మదీయ మేవ యత్ స్ఫురణం తచ్ఛరీరాం త న్మనః ప్రాణేంద్రియా ద్యారభ్య త్వగింద్రియ పర్యంతం చిద్విశేష రూపేణ భాతి – ఏవం నామరూప భేద భిన్నం సర్వమిదం జగత్ బాహ్యాభ్యంతరం సచ్చిద్విశేష ప్రాయమేవ నాన్యత్ – తచ్చ అంతర్బహిరపి వ్యాప్య సచ్చిత్సామాన్య రూపః అహమేవ భవామి – యోయో విశేషో దృశ్యతే తస్మిన్ తస్మిన్ సామాన్య మనుస్యూతం వర్తతే – సామాన్యమేవ తత్ర వస్తు స్వరూపం విశేషాః పున స్తస్యైవ విభూతిః – యథా జలమేవ తరంగ బుద్బుద రూపేణ చకాస్తి – ఏవ మహమేవ నామ

రూపాది జగద్రూపేణ భవామీతి ఏకాత్మ ప్రత్యయ అవశ్యం ఉత్పద్యతే మమ - ఇదమేవ ప్రవిలాపన మితి సంకీర్త్యతే -

అత్రేయ మపరాశంకా కేషాంచిత్ - భవత్వేవ మహం స్వరూపం మమైవాయం ప్రపంచో విభూతిరితి - తథాపి జనన మరణాది సమస్యా కథం పరిహ్రియతే ఇతి - అవశ్యం పరిహ్రియతే - కథమితి చేత్ యా విభూతిః సా మ దృతే స్వతో న భవతి - మదీయం యచ్చైతన్యం తదేవైకం స్వరూపేణ విభూతి రూపేణచ ఉభయథా ప్రతీయతే - యథా జలం జలరూపేణ తరంగ రూపేణచ - ఏవం సతి బహిరంత ర్యేయే ఆకారా ఉపలభ్యంతే యేయే తేషాం వ్యాపారా స్తాన్సర్వా నహమేవ సచ్చిద్రూపేణ వ్యాప్త ఇతి మత్స్వరూపా ఏవతే సర్వే - శరీర మప్యహమేవ తదీయం జననం మరణ మప్యహమేవ - నామరూప క్రియాసు సర్వత్రాహ మేవ సన్నిహితః సచ్చిద్రూపేణ - నతే విశేషా మాం వ్యాప్తుం శక్నువంతి - ప్రత్యుత అహంతు సామాన్య రూపత్వా త్తాన్ సర్వానపి ఆకలయితుం శక్నోమి - ఏవం మచ్చైతన్యేన ఆక్రాంతం జన్మవా మృత్యుర్వా ఆత్మైవ మమ సంపద్యేత న అనాత్మా - యద్యైవ మాత్మైవ తత్కథ మాత్మాస దాత్మాన మభిభవేత్ - ఆత్మన ఏవ ఉపద్రవ మాపాదయేత్ -

తస్మాత్ సర్వస్య ఆత్మ భూతత్వాత్ శరీర మనః ప్రాణాది సంఘాత మారభ్య బాహ్యం భూత భౌతికాది పదార్థజాతం యావత్ కుతశ్చిదపి న భేతవ్య మస్మాభిః ఇదం మాం పీడ యిష్యతీతి - పరంతు తాదృశీ దృష్టి స్సంపాదనీయా సాధకై రస్మాభిః - నోచేత్ సిద్ధాంత ఏవ కేవలోయం న కదాచి ద్దృష్టాంతో భవిష్యతి - యద్యపి వస్తు సిద్ధం తత్ యావద్బుద్ధి

న భవతి తావత్ కార్య క్షమం న భవతి – నద్యాస్తీరే ఫలవృక్షా స్సంతీతి వచన మాత్రేణ న తత్సమీపం గతోహం న ఫలం భక్షితం మయా – శ్రవణ మాత్ర ఫలం తద్వచనం న దర్శనా స్వాదన ఫలం – ఏవం పరోక్ష రూపేణ సర్వాత్మభావ శ్రవణేపి యావత్సా దృష్టి రస్మాకం నోపజాతా తావత్ పరోక్షమేవ తత్ నాపరోక్షం – అనుభవః సర్వదా అపరోక్ష ఏవ న పరోక్షః – అపరోక్షశ్చానుభవ ఏవ అపరోక్షభూతాం సమస్యాం పరిహరిష్యతి – న పరోక్ష జ్ఞానం –

ఏవం సతి సాదృష్టిః కథ మాసాదయి తవ్యేతి విచార్యతాం – మానసీ యా దృష్టి స్సైవాత్ర సాధనం నాన్యత్ – కుతః – సృష్టిరేవ మానసీయతః – ఆత్మైవ నను అనాత్మ జగద్రూపేణ భాసతే ఇతి సిద్ధాంతితం – యస్మాదేవం తస్మాన్న కించిదత్ర వాస్తవ మాభ్యంతరం బాహిరం – ఆంతరం యద్భావజాతం తన్నామేతి బాహిరం యద్వస్తు జాతం తద్రూప మితి పరిభాషా అద్వైతినాం – తయో ర్నామైవ జీవః – రూపమేవ జగదితి వివేకః – తత్ర నామేతి తత్తద్రూపేణ అంకిత మంత శ్చైతన్యజ్యోతిరేవ – బాహ్యాభ్యంతరాణి తత్త ద్విశేష రూపాణ్యేవ తత్ర ప్రతిబింబితాని చిత్ర విచిత్రాణి యథా ఆదర్శతలే – ఏవం సతి తత్తద్విశేష దృష్టి మపహాయ యదా సామాన్య దృష్టి మహ మభ్యస్యామి – తదా ఆదర్శతల మివ స్వచ్ఛం నిరాకారం వ్యాపకంచ భవిష్యతి మమ చైతన్య జ్యోతిః – సామాన్యదృష్టే ర్నిర్వికల్పత్వా ద్యథా చైతన్య జ్యోతిషః – స తదా న బుద్ధిః న బుద్ధివృత్తి ర్జీవాత్మా – కింతు ప్రత్యగాత్మైవ పరమాత్మనా అభిన్నః వ్యాపకత్వాత్ –

తస్మాద్విశేష దృష్టి రేవ కేవల మపవార్యా – తస్యాః స్థానే సామాన్య దృష్టి రభ్యసనీయా – దృష్టి రేవాహం వస్తుతః న తతః పృధగ్భూతః – అత స్సామాన్య దృష్టి మవలంబ్య తయా దృష్ట్యా అంత స్తత్త న్నామరూపాది విశేష ప్రతిబింబాని బహి స్తద్బింబ భూతాని వస్తూని పశ్యేయ మహం – అంత స్సామాన్యం కేవల మహమస్మీతి ఆత్మాకారం స్ఫురణ మేవ నిరీక్ష్యతే తదా – తధా బాహ్యం పదార్థజాతం స్ఫురణ మేవ సంహత రూపేణ – తదంతరాళ మాకాశ ఇవ అసంహత రూపేణ దృశ్యతే మమ అవశ్యం –

ఏవంచ సంహతాసంహత రూపేణ అస్మదీయా స్ఫూర్తి రేవ బాహ్యేపి ప్రపంచే ప్రతిభాతీతి ప్రజ్ఞా కాపి జాయతే మమ – తదానీ మంత ర్యశ్చైతన్య ప్రకాశః స ఏవ మమ మనః స ఏవ మమ ప్రాణః స ఏవేంద్రియాణి స ఏ వేదం మే శరీరం స ఏవ బహి స్సర్వత్ర పృధివ్యాదీని భూతాని – తేషాం వికారాశ్చ భౌతికా గృహారామ నదీ సాగర సూర్య చంద్రాది మండలాని సర్వాణి – కిం బహునా – యద్య త్తత్ర్ప కాశేన ప్రకాశ్యతే తత్సర్వం ప్రకాశేన అనన్యదితి అస్మచ్చైతన్య ప్రకాశ ఏవ క్వచి దసంహత రూపేణ ఆకాశవత్ – అన్యత్ర నదీ పర్వత పట్టణాదినా సంహత రూపేణ ఏకమేవ వస్తు అనేకధా విభావ్యతే ఇతి కాచిదత్యాశ్చర్య భూతా అనుభూతి రావిర్భవతి సాధకానాం –

ఫలసిద్ధిః

తదానీం దృగ్దృశ్యయో రంతర మస్తంగత్వా బహిరంతర మహ మేవేతి ఏకాత్మ భావః అయత్నేన అవశిష్యతే – స ఏవ మయా అఖండాత్మనా సంవేద్యతే ఇతి న సందేహః – యధా సుఖం తథా అయమపి అఖండాత్మ భావః మయా స్వయమను భూయతే యస్మా త్తస్మాన్నాసౌ పరేణ కేనాపి నాస్తి ఏతా దృగను భవ స్తవేతి ప్రత్యాఖ్యాతుం శక్యతే – ప్రత్యాఖ్యాతు రేత మనుభవం వినా ప్రత్యాఖ్యానాత్ – తేన ప్రత్యాఖ్యాత స్యాపి మమ తాదృగనుభవస్య ఆత్మ ప్రత్యయికత్వాత్ న తేన వివాదో మమ కోపి – అపిచ స ప్రత్యాఖ్యాతాపి అహ మేవ నాన్య ఇతి మదీయా అనుభూతిః – అతో న భేతవ్యం మయా – యధా మదీయా మేవ శరీరచ్ఛాయాం అహ మేవోపలభ్య న భీతి ముపగచ్ఛేయం – ఏవ మిహాపీతి సమాధాతవ్యం –

అద్వైతా దృ గద్వైతాను భూతి స్సాధకస్య మమ కథం చి దనుభవ పదవీ మవతీర్ణాపి మనోవృత్తి రూపైవ ఖలు సా – జీవిత వ్యవహారే అవస్థితా

భవతి వా నవేతి చింతా – అపిచ బాహ్యం జగత్ బింబ భూతత్వాత్ సత్యం – ఇయంతు తస్య ప్రతిబింబ రూపాజాయతే వృత్తిర్మనసి – కథ మేషా ప్రత్యేతవ్యా వాస్తవీతి అన్యాపి కాచిదస్తి ఆశంకా – ఏతయో రాశంకయో ర్ద్వయో ర్యావ దనుషంగః తావచ్చరణ లగ్న కంటక ఇవ న మోక్ష మార్గే నిరాతంకం ప్రయాతు మవకాశం దదాతి – అతస్త దపాకరణాయ విచారణా క్రియతే –

ఆదౌ బింబ ప్రతిబింబ భావ ఏవ న విద్యతే అద్వైత ప్రక్రియాయాం – బింబమితి యన్మన్యతే భవాన్ తత్ప్రతి బింబమేవ బింబ వత్ భ్రాంతి మావహతి తవ – వస్తుతస్తు సర్వం వస్తుజాతం బాహ్య మాభ్యంతరం ద్వివిధ మపి ప్రతిబింబ మేవేతి సిద్ధాంతః – కధమితి చేత్సర్వం నామ రూపాది వికార జాత మస్మ చ్చైతన్య దర్పణాంత రేవ ఉపలభ్యతే – న చైతన్య దర్పణాద్బహిః కించిదపి నామవా రూపంవా క్రియావా ద్రష్టుమపి శక్యతే – తధాహి సర్వేపి బౌద్ధాః ప్రత్యయా స్సంతీతి వక్తి భవాన్ – తథా సర్వమపి గిరి నదీ సముద్రాదికం వస్తుజాతం అస్తీతి బ్రవీషి – సర్వమిదం అస్తీతి కుత్ర ప్రతీయతే తవ – నను జ్ఞానస్యాంతరేవ – యది జ్ఞానేన న వ్యాప్యతే తత్ కధ మస్తీతి వక్తుం ప్రభవసి – అతః యత్కించి ద్గోచరీ భవతి తవ తత్తవ జ్ఞానస్యాభ్యంతర ఏవ న జ్ఞానాద్బహిః – బహిశ్చే త్తదస్తివా నవేతి నిర్ధారయితుం ప్రమాణం న విద్యతే –

ప్రమాణం తు జ్ఞానమేవ సర్వత్ర సర్వదా – అతః యది హిమాలయో యదివా మహాసముద్రః కోపి తవ ప్రతీయతే అస్తీతి తత్ జ్ఞానాద్బహిః న క్వాపి – కింతు తదంతర ఏవేతి నిశ్చిను – యది నామ బహిరేవ కశ్చిత్

పర్వతః స్యాత్ – తదా తద్బింబం తదేవాంత రవస్థితః ప్రతిబింబమితి ద్విధా భవితు మర్హతి – సర్వమంత రేవ యదా ఉపలభ్యతే – తదా బహిః కిమస్తి – కథంవా సంభవతి – నను బహిరివస్థిత ఏవ సన్ పర్వతః అంత స్తవ జ్ఞానే ప్రతిబింబితః – నోచేత్కథ మసౌ పర్వత ఇతి జానాసి – ఉచ్యతే – సత్యం బహిరవస్థిత ఇతి – తథాపి తస్య ఛాయైవ మనసి ప్రవిష్టా పర్వత ప్రతీతిం కరోతితే – న సాక్షా త్పర్వత ఏవ తవ మనసి ప్రవిష్టః శిలా శిఖర ప్రపాతాదిభి స్సాకం – మనసి యద్యైవ ప్రవిశతి తదా నతత్ బింబం – ప్రత్యుత ప్రతిబింబ మేవస్యాత్ –

తర్హి బింబస్య స్థానే కిమస్తి – న కిమపీతి చేత్ బింబం వినా ప్రతి బింబస్యోదయః కథం భవేత్ – ఉచ్యతే – బింబం తస్య సత్తైవ పర్వతస్య – సత్తాయా స్తస్యా విశేషస్స పర్వతః – సాచ సత్తా నిరాకారా సామాన్య భూతా నిరాకారస్య చైతన్యస్య మమ తవచ సత్తైవ నాన్యా ఇతి రహస్యం – సాతు అస్మాక మనభిజ్ఞానవశా ద్విశేష రూప మాపద్య పర్వత రూపేణ చ కాస్తి బహిః తస్యచ ప్రతిచ్ఛాయా మనసి అంతః ప్రవిష్టేవ భ్రాంతి మావహతి – వస్తుతః న బహిః కించి దవతిష్ఠతే నాప్యంతః – బహిర్వస్తుతః యదవతిష్ఠతే సా కేవలా సత్తైవ సర్వదా – సైవ అస్మద్భ్రాంతి వశా ద్బహిర్బింబ రూపేణ అంతః ప్రతిబింబ రూపేణ ఉభయధా ప్రతీయతే కేవలం – ఉభయస్యాపి చైతన్య దర్పణ ఏవానంతే అపారే అవభాస మానత్వాత్ – తస్య సీమాన మతిక్రమ్య అణుమాత్ర మప్య నుపలభ్యమానత్వాచ్చ –

ఏవం వాస్తవా వాస్తవ భేద చింతా అపాకృతా – అధునా యేయ మద్వైతానుభూతి స్సా కేవలం మనస్యేవ ఖలు భవేత్ – కథం నామ సా

వ్యహార కాలేపి అవిచ్ఛిన్నా పాలయితవ్యా భవేదితి శంకాయాః పరిహారో వక్తవ్యః - ఉచ్యతే - ఇదానీ మనేన ప్రపంచేన సర్వే వయం వ్యవహరామః - కథం వ్యవహరామః - కిమత్ర వ్యవహర్తృ - నను అస్మదీయం జ్ఞాన మేవ - జ్ఞాన స్యైవ జ్ఞేయ భూతే నానేన ప్రపంచేన సంవ్యవహార స్సదా ప్రవర్తతే - జ్ఞానమితి యదుచ్యతే తత్సర్వదా అవిక్రియమేవ - నిరాకారత్వాత్ - పారమార్థికం వ్యావహారిక మిత్యవస్థా భేదేపి సభేద స్తయో రవస్థయో రేవ - ద్వయో రవస్థయో రవిక్రియ మేవ జ్ఞాన మవతిష్ఠతే - యథా న శ్చక్షు రింద్రియ మిదానీం ఏకమేవ స న్న కదాపి వ్యభిచరతి - తథా -

తత్కథమితి చే ద్దృక్శక్తి ర్నిరాకారైవ సతీ నీల పీతాది పదార్థేషు దృశ్యమానేషు తత్తద్రూపాణి నానావిధాని సైవైకా పశ్యతి - దృశ్యమానై స్తత్తద్రూపై ర్వ్యవహరంతీ మమ దృష్టి స్సై స్సై రూప భేదై ర్నభిద్యతే - నాపి విక్రియాం కామపి భజతే - స్వతో నీ రూపత్వాత్ తదైవావ తిష్ఠతే అవికారిణీ - వికార స్తద్గోచరేషు నీల పీతాది పదార్థేష్వేవ - న చక్షురింద్రియే - తేషు పదార్థేషు ఉపగతేషు అపగతేషువా దృష్టి రేకధైవ భవతి - నతేషాం దర్శన కాలే విక్రియాం భజతే - నచ అదర్శన కాలే పున రవిక్రియా సంపద్యతే -

యథాయం దృష్టాంతః - తథేద మస్మదీయం జ్ఞానమపి దృగాలోకవ దేక రూప మేవ సర్వదా - పరమార్థ దశాయాం నిర్వికారం సత్ వ్యవహార దశాయాం న హఠా త్సవికారం భవతి - వికారాస్తు తత్తన్నామ రూపాదయ ఏవ బాహ్యాః - త ఏవ ఆగచ్ఛంతి అపగచ్ఛంతి - ద్వయో రప్యవస్థయో రిదం జ్ఞానం ఏక రూపమేవ అవతిష్ఠతే నిరాకారత్వాత్ - వ్యవహారకాలే కళత్ర పుత్ర బంధు మిత్రాదిభి ర్వస్తు వాహనాదిభిర్వా యదావయం

వ్యవహారామః తదా జ్ఞానేనైవ ఖలు వ్యవహరామః - జ్ఞాన మపహాయ కదాపి న వ్యవహార స్సంభవతి - తత్ర ఏవం సతి జ్ఞానం తత్తన్నామ రూపాదిభి ర్మిశ్రిత మివ తై రుప రక్తమివ భావయామో వయం - భ్రాంతిరేషా-న వాస్తవీ - కుతః - జ్ఞానమితి కేవల మహమితి స్ఫురణైవ - స్ఫురణేయ మాలోక సదృశీ - తస్యాం కళత్ర పుత్రాదీనాం వస్తు వాహనాదీనాంచ ప్రతిచ్ఛాయా సంక్రామతి - తదా ఆలోకేన మిశ్రితా సా ఆలోచనా అధవా వృత్తిరితి సంజ్ఞాం లభతే -

ఏవమిదం వృత్తి జ్ఞాన మేవ స్వరూపం మన్యామహే వయం - స్వరూపం నః ఆలోక ఏవ కేవలః - ఆలోకే యత్ప్రతి బింబితం బాహ్యం నామరూపాది తత్తతో భిన్నమేవ - న తదేవ తత్ - వస్తుతః ఆలోకః న విక్రియతే - ప్రతిబింబేన మిశ్రితః విక్రియమాణ ఇవ లక్ష్యతే యధా దర్పణః - వస్తుత స్తాన్యపి ప్రతిబింబాని జ్ఞానాలోకేనైవ పశ్యామః యధా బాహ్యాని తేషాం బింబభూతాని వస్తూని -

యదీదం సూత్రం మనసి ధారయసి తదా అంతర్బహి స్తత్తన్నామ రూపాదిభి ర్వ్యవహరన్నపి న భ్రాంతిం భజసే - ప్రత్యుత సుఖేన శక్యతే తైస్తైః కళత్రాపుత్రాదిభి ర్వ్యవహర్తుం - యస్మా ద్వ్యవహార కాలే అవ్యవహార కాలేపి తద్వైవావ తిష్ఠతే తవ జ్ఞానం - వ్యవహారే యది విక్రియేత తదా తద్విక్రియ మాణం జ్ఞానం ద్రష్టు మన్యద్ జ్ఞాన మావశ్యకం స్యాత్ - తదపి విక్రియతే యది పునస్తతో ప్యన్యదపేక్ష్యేత - ఏవం కదాపి న సంభవతి - ఏవమేవ అస్మాక మనుభవః - కిం కదాపి లోకేన వ్యవహరత స్తవ జ్ఞానమపైతి తేన సహా - పున ర వ్యవహార కాలే ఉపైతి - ఉపాయా

పాయౌతు కళత్ర పుత్రాది సంబంధ ఏవ – సహి కదా చిద్భవతి కదాచి న్న భవతి సంబంధః – తస్మిన్ సతివా అసతివా జ్ఞాన మస్మాకం తథైవావ తిష్ఠమానం సంవేద్యతే సాక్షి రూపేణ –

తస్మా ల్లోక వ్యవహారః కథ ముపపద్యతే ఏకాత్మ తాయామితి న భేతవ్యం – కిమిదానీం న వ్యవహరామో లోకేన – జ్ఞానం వినా కథం వ్యవహరామః – జ్ఞానస్యచ కిమనేన వ్యవహారేణ కదాచి దుపరోధోస్తి – జ్ఞానం తదవ లంబ్యైవ వ్యవహారః ప్రవర్తతే – తథా వ్యవహరతో న జ్ఞాన మవలుప్యతే – నచ జ్ఞేయ ప్రపంచోయం హఠా దస్తముపైతి – ద్వయో ర్విద్యమాన యో రేవ సంవ్యవహారః అప్రతిబంధేన ప్రవర్తతే ప్రతి క్షణ మితి సర్వేషాం నః ప్రత్యక్షమేవ –

పరం త్వయం వ్యవహార కాలః సర్వదా నైక రూపో భవతి – జాగ్రదా ద్యవస్థాసు నానారూపతాం భజతే – జాగ్రదవస్థాయాం ప్రయత్న వశా దేతాదృశ మద్వైత జ్ఞాన మవిస్మృత్య ప్రవృత్తాయామపి స్వప్న సుషుప్త మూర్చాద్యవస్థాసు తతస్తతో విలుప్యమానం ప్రతీయతే – మరణేతూ పస్థితే సర్వాత్మనా విలుప్యత ఏవేతి న సందేహః – నైతావదేవ – జాగ్రత్యపి సర్వదా ప్యవ స్థితా అనువర్తతే ఇతి న ధైర్యేణ వక్తుం శక్నుమః – వ్యాఘ్రీవ అస్వస్థతా అంతరాంతరా ఉపరి లంఘయితుం ప్రతీక్షతే – లంఘయత్యపి – తస్యాం అవస్థాయాం న కించి త్కర్తుం ప్రభవామః – కళత్ర పుత్ర బంధుజన వియోగ దశాసు భయాందోళనాది దశాసు కానో గతిః – తాదృశే ష్వనర్థేషు ఉపస్థి తేషు కావా కథా నః – విశేష జ్ఞాన మేవాస్త ముపైతి – సామాన్య భూతస్య అద్వైత జ్ఞానస్య కా గణనా – అస్మదీయం జ్ఞాన మేతాసు దశాసు

కిమ భవత్ క్వాప స్మృత మితి న లేశతోపి తస్య ప్రవృత్తి రుపలబ్ధుం శక్యతే - కిమత్ర సమాధాన మితి ఆశంకా జాయతే -

ఏకమేవ తస్యా స్సమాధానం - యది విశ్వస్యతే యదివా న విశ్వస్యతే - సాసా దశా త్వయా వర్ణ్యమానా నాస్తి న భవతీతి వయంన ప్రత్యాచక్ష్మహే - సర్వ జనానాం అనుభవః న కేనాపి అపహ్నోతుం పార్యతే - తథాపి మమ వచనం శ్రూయతా మిదం - అనారోగ్యా ద్యవస్థా స్తాః కేనాను భూయంతే కథం సంవేద్యంతే ఇయ మస్వప్న తా ఇయం సుషుప్తి రియం మూర్ఛేతి - నను తవ జ్ఞానే నైవ - జ్ఞానే అసతి కథం తా అవస్థా స్సంవేద్యంతే - యద్యపి తత్కాలే స్ఫుటం న ప్రతీయతే కాలాంతరే పున రాకలయితుం శక్యత ఏవ - తదా తత్తదవస్థా విలక్షణ తయా అస్మత్స్వ రూపం ప్రకాశ మానం ప్రత్యా కలయాయో వయం - సర్వమిదం అభ్యాస పాటవా ద్భవిష్యతి - తస్మిన్ క్షణే ప్రణష్టమివ లక్ష్యమాణమపి తదేవ పునర్లబ్ధ మివ సంవేద్యతే జ్ఞానం జ్ఞానినః - సర్వథా నష్టంచేత్ జ్ఞానం పశ్చాత్ వ్యవహార ఏవ న ఉపపద్యతే -

అత్రేదం రహస్య మవధేయం సాధకైః - జ్ఞానం జ్ఞేయమితి ఏత ద్ద్వయం కూటస్థమేవ సర్వదా - గ్రాహకమేకం గ్రాహ్య మన్యత్ - సర్వాస్వపి అవస్థాసు తే ఉభే అనువర్తేతే న వ్యావృత్తిం భజేతే కదాపి - తర్హి కిం తద్వ్యావర్తతే - తయోర్మధ్యే ప్రవర్తమానో య స్సంవ్యవహారః స కదాచి త్ప్రకాశతే కదాచి న్నప్రకాశతే - కదాచిత్ స్పష్ట ముపలక్ష్యతే కదా చిదస్పష్టం - తస్మిన్నేవం అన్యథా అన్యథా పరివర్తమానేపి తేద్వే యథావ దవతిష్ఠేతే - తత్రాపి అన్యదస్తి రహస్యం - జ్ఞానమితి యదుక్తం తత్సదా నిర్వికల్పమేవ -

న కదాపి స్వరూపా చ్చ్యవతే – నచ విక్రియతే – కింతు యదిదం జ్ఞేయం తేన గృహ్యమాణం తత్తు ద్విపాత్రాభినయం కుర్వ దివ ప్రతీయతే – నిర్వికల్పం భవతి – తద్విపర్యయేణ సవికల్ప మపి భవతి –

తత్ర నిర్వికల్పం జ్ఞేయం నాన్యత్సత్తాయాః – కేవలా సత్తా నిర్వికల్పైవ సదా యథా తద్ గ్రాహకం జ్ఞానం – కింతు తద్విశేషా యే నామ రూప క్రియాదయ స్తేతు సవికల్పాః పరిణమ మానత్వాత్ – తేషాం సత్తా యద్వా అస్తిత్వం – నిర్వికల్పం సామాన్యభూతం – సర్వేష్వపి తేషు పదార్థ విశేషేషు అనువర్తమానం – సదితి తదేవోచ్యతే శబ్దాంతరేణ – తద్గ్రాహకం జ్ఞానమపి చిదితి అభిధీయతే – ఏతే చిత్సతీ యావ త్పరస్పరం సంబధ్యేతే తావన్న కాపి సమస్యా – నిరాకారత్వాత్ వ్యాపకత్వా దేకరూపత్వా త్తయోః – తదా తతోతిరిక్తం నకించి దుపలభ్యతే నామవా రూపంవా క్రియావా ద్రష్టుమపి–

పరంతు మమ తవచ జ్ఞానం తావతా న తృప్తిం భజతే – న సత్తా మాత్రం కింతు సద్విశేషాన్ చరాచర పదార్థాన్ ద్రష్టుం తై స్సహ వ్యవహర్తుం ఉత్సహతే – త ఏవే మే కళత్ర పుత్రాదయః వస్తు వాహనాదయః – తత్సంబంధినో మనసి జాయమానాః తాస్తా ఆలోచనా అపి – తత్రాపి శోచనీయ మేతత్ యదేక తమేన తేషాం విశేషేణా మనేన శరీరాది సంఘాతేన తాదాత్మ్య ముపగతం జ్ఞాన మస్మాకం తదేవాహమితి అభిమన్యతే – యత ఏవం తతో నిర్గంతుం కథమపి న క్షమతే – అయమేవ మిథ్యాత్మా నామ – అథయే కళత్ర పుత్రాదయో వస్తువాహనాదయ స్సంతి తేష్వపి అత్యంత మనురక్తిం భజమానం తతోపి ఆయస పంజరాదివ మోచయితు మాత్మానం న పారయతి – తత్ర తత్రైవ పరివర్తతే – గౌణాత్మేతి అయమేవ –

ఏవమేభి ర్విశేషై స్సంసర్గ ఏవ సర్వానర్థ హేతు రస్మద్ జ్ఞానస్య - అతః తేషాం విశేషాణాం సామాన్య భూతా యా సత్తా తయా సంబద్ధుం ప్రయతేత మమ తవచ జ్ఞానం - సత్తా చేయం సర్వత్ర విద్యతే - యత్ర యత్ర సద్విశేషా దేహేంద్రియ కళత్రాదయ స్తత్ర సర్వత్ర అనుస్యూతా వర్తతే ప్రత్యుత త ఏవ మధ్యేమధ్యే విచ్ఛిద్యంతే - తథా న తేషాం సత్తైషా కదాపి విచ్ఛేద మాప్నోతి - తస్మాన్న సంకోచః కర్తవ్యః సాధకైః - సా సత్తా సదా ధ్యాతవ్యా - తదేవ నిది ధ్యాసన ముచ్యతే అద్వైతిభిః - ఏవం సత్తైవ యదా అనుసంధీయతే తదా తయా సార్థ మియం చి దస్మదీయా శరీర కళత్ర పుత్రాది విశేషాన్ విసృజ్య తానపి సన్మాత్రానేవ పశ్యన్ సర్వతో వ్యాప్నోతి - తదా స్వస్థాస్వస్థ మూర్ఛా మరణాద్యవస్థా విశేషాస్సర్వే సచ్చిత్సామాన్యే నైవ ఆక్రాంతా స్తన్నిర్విశేషా భూత్వా న కథం చిదస్మాన్ పీడయితుం శక్నువంతి తదాత్మనైవ దృశ్యమానత్వాత్ -

అయంతు రాజ మార్గః సాధకస్య - కింతు తత్సత్తా మాత్ర దృష్ట్యా వర్తితుం తథా జీవితుంవా వ్యవహారే న సంభవతీతి ప్రతిభాతి - అభ్యుపగచ్ఛామో వయం - వ్యవహారః న సత్తయైవ పదార్థానాం కింతు సద్వికల్పై స్తత్తే చ్చేతనా చేతనైరపి దుర్నివారః ప్రవర్తతే - తదా కథం కర్తవ్యమితి విచికిత్సా సాధకానాం - ఉచ్యతే - సామాన్యం విస్మృత్య విశేషానేతాన్ పశ్యత ఏవాయం ప్రమాదః - విశేషేషు తేషు ఉపలభ్యమానేష్వపి తత్ర తై స్సహ సత్సామాన్య మస్త్యేవ ఇతి న విస్మర్తవ్యం - తస్మాత్ తదాలంబ్య తై ర్వ్యవహర్తవ్యం - తథా వ్యవహరతో నతై ర్విశేషై రపహ్రియతే తవ

జ్ఞానం - తదాలంబనం విస్మృత్య తైః కళత్ర పుత్రాదిభి ర్విశేషైః వ్యవహారత ఏవ సమస్యా ప్రత్యవతిష్ఠతే -

ఏతావతా కిముక్తం భవతి - తత్తద్విశేషై ర్వ్యవహరణ కాలేపి సామాన్య దృష్టి మవలంబ్యైవ తైః వ్యవహర్తవ్యమితి - అపిచ శక్యత ఏవ తథా కర్తుమపి - ద్వంద్వావధానం కథమితి న చోదయితవ్యం - అష్టావధాన మేవ కుర్వంతి కేచి న్మేధావినః అస్మిన్ లోకే - కిం పునః ద్వంద్వావధానం - తథాహి - వాహన చోదకః సంగీతం శృణ్వన్నేవ వాహనం చోదయతి - పార్శ్వవర్తినా భాషమాణ ఏవ వాహన చోదనే అవధానవాన్ దృశ్యతే - యథాయం దృష్టాంత స్తథా జ్ఞానం మమ ఉదాసీనం సాక్షితయా వర్తమాన మేవ తైస్తైర్బాహ్యై ర్లౌకికై స్సం వ్యవహారమపి కరోతీతి కిం న మంతవ్యం - యథా కశ్చి న్నటః తత్తత్పాత్రధారీ తేషాం పాత్రాణాం జీవిత వ్యవహార మభినయన్నపి స్వకీయం జీవితం నవిస్మరతి కదాపి - ఏవం వయమపి సాధకాః సర్వమిదం పదార్థజాతం సత్సామాన్యస్య మమ వేషభాషాదిక మేవ నాన్యన్మదీయాయా శ్చైతన్యసత్తాయా ఇతి అవిస్మరంతః - అస్మత్ చైతన్యమేవ బంధుమిత్రాది పాత్రాణి ధృత్వా తేషాం హావ భావాది నానావిధ మభి నయతీతి అనుసందధీమ - ఇద మనుసంధానం పదేపదే కుర్వాణస్య మమ తావత్ జీవిత యాత్రా నిరాతంక మనువర్తత ఏవ - ఏతేన జ్ఞానినః లోక వ్యవహారః కథమితి అన్యాప్యాశంకా నిరాకృతా -

ఏతావతా సందర్భేణ కిం పర్యవసితం - కింవా ప్రయోజన ముపనతం - కథంవా జీవిత సమస్యా నః పరిహృతేతి ప్రత్యవ మృశ్యతాం సాధకై రస్మాభిః - సామాన్యం విశేష ఇతి ద్వావేవ పదార్థౌ న తతోఽతిరిక్తః

కోపి - సామాన్య మితి సమాన తయా యద్వ్యాప్నోతి - కిం త దాత్మైవ సచ సచ్చిల్లక్షణః - చిదితి తస్య స్వరూపం - సచ్చ తస్యాస్తిత్వం - ద్వయ మప్యేక మేవ తత్త్వం యత స్సత్తయా వినా న చిత్ ప్రతిష్ఠాం లభతే - చితిం వినా న సత్తా ప్రామాణ్యం భజతే - సచాత్మా అహమస్మీతి యస్సదా సంవేదయతే సత్వ మేవ - ఇదమేవ సామాన్యం నామ సర్వతో వ్యాపి - కిం తత్ యదాత్మా వ్యాప్నోతి - నాన్యత్కిమపి - అపితు తద్విశేషా ఏవ శరీర మనః ప్రాణాదయః - కళత్ర పుత్రాదయః వస్తు వాహనాదయశ్చ - ఏతే సర్వే తేన ఆత్మనా వ్యాప్తా ఏవ సర్వదా - అనాత్మ పదార్థా స్తస్య విశేషాః - కథమివ - ఇదం శరీర మస్తి మమ స్ఫురతి - ఇదం కళత్ర మస్తి మమ స్ఫురతి - ఇతి సర్వత్ర అస్తీతి స్ఫురతీత్యేవ ఉపలభ్యతే మమ - అర్థాత్ తత్త దాభరణేషు కాంచన మివ అహమేవాత్మా సర్వత్ర అనాత్మ ప్రపంచే సన్నిహితః - మయాచ వ్యాప్తాస్తే మదవిశిష్టా ఏవేతి ప్రత్యయో జాయతే అవశ్యం మమ తవచ - యేన సర్వమిద మహంచ ఆత్మైవ నాన్యదస్తీతి ఏకాత్మ భావః అథవా సర్వాత్మ భావః దేదీప్యమాన స్సంవేద్యతే -

సైషా సంవేదనా ప్రకృతే వస్తుతంత్రైవ యావ న్నాను సంధీయతే - యదైవాను సంధీయతే తదాసా న వస్తుతంత్రైవ - ప్రత్యుత బుద్ధి తంత్రాపి భవతి నః - స ఏవ సర్వాత్మాను భవోనామ య ఏవ అస్మాకం మరణ సమస్యా మపాకర్తు మలం స్యాత్ - తస్మాత్ అద్వైత శాస్త్ర స్య శ్రవణ మననానంతరం న తావతా విరమ్య ఏత న్నిది ధ్యాసనం కర్తవ్య మస్మాభి ర్యావజ్జీవం జాగరూకై ర్యథా శక్తి - ఏవ మవి స్మరణేనా చరతా మస్మాకం సాధకానాం సా అద్వైత నిది ధ్యాసనా వాసనా భూత్వా తత్ప్రతిపక్ష ద్వైత

వాసనాం బద్ధ మూలం సమూల మున్మూల్య అస్మాక మవశ్యం అంతకాలే అమృతత్వ మేవాను గ్రహిష్యతీతి ఆశాస్మహే -

భవత్వియ మాశీ స్సర్వేషాం నో మర్త్యానాం స్పృహణీయైవ - కిం త్వంతతో గత్వా కాచి దన్యా ఆశంకా వర్తతే యదనపా కరణే నిర్భయేన గంతుం నోత్సహా మహే మోక్షమార్గే - సా కీ దృశీతి చేదుచ్యతే - దేహా దపక్రమ్యైవ అహం సర్వవ్యాపకో భవేయం - వ్యాపకత్వం వినామృత్యు సమస్యాం నాపనుదేయం - పరంతు దేహా దపక్రమ్య యద్యహం బహిర్భవామి తదా న మనోమే న ప్రాణః - తయోరంత రేవ సత్వాత్ - ఏవంసతి కథం నామ అహం మనో వినా జానీయా మహమితి - కథంవా ప్రాణంవినా జీవేయం అస్మీతి - ఇతిశంకా -

నైవం శంకితవ్యం - యదంత ర్బహి రుపలభ్యతే అస్తిత్వం - స ఏవతే ప్రాణః - అస్తిత్వమేవ వస్తుతః ప్రాణోనామ - తద్విపర్యయేణ నాస్తిత్వ మేవ మరణం - తదిదం సామాన్య రూపమేవ అస్తిత్వం దేహాంతః ప్రవిశ్య హృదయస్పంద రూపేణ విశేషాత్మనా వర్తతే యావదాయుః - ఏతస్మిన్ విశేష రూపే తస్మిన్న సత్యపి సామాన్య రూపః ప్రాణః సర్వగతః అస్త్యేవ సత్తా లక్షణః - బహిరాగతస్య తవ న కాచిద్భీతిః కథం జీవేయమితి - యతః అంతర్బహిర్వ్యాపినీ సా సత్తైవ తవ ప్రాణోభవతి శాశ్వతః - స ఏవ స్వతో నిష్పందః స్పంద రూపేణ శరీరే లక్ష్యతే - పునర్మరణకాలే బహిరాగతస్య స్పందరూపతాం విహాయ నిష్పంద రూపేణ అనువర్తతే త్వాం - అతః కథం జీవేయం ప్రాణ మంతరేణేతి న భేతవ్యం -

ఏవం మనోపి బహిర్భూతస్య నాస్తి చే న్మాస్తు – తత్తు సర్వ వ్యాపితే చైతన్యమేవ వృత్తిరూపేణ వర్తతే తవ దేహే యావత్త్వం జీవసి – యదాచ త్వం బహిరాగత స్తదా వృత్తి రహితం కేవల సామాన్య రూపమేవ చైతన్యం త్వా మనుషజ్యతే యతః త దేవతే స్వరూపమ్ – యధా సత్తా తవ సర్వవ్యాపినీ చైతన్యమపి తవ సర్వవ్యాప్యేవ – సత్తా చైతన్యయో స్సదా సహ భావ నియమాత్ – అపిచ సామాన్య రూపయో స్తయో ర్నిష్పంద రూపత్వా త్సర్వగతత్వం నాంతరీయక మేవ – అర్థాత్ త్వమేవ చిద్రూపః సత్తాం స్వకీయామేవ సర్వగతా మభివ్యాప్య అవతిష్ఠసే – తథాసతి ఉభయమపి తవ వశే వర్తతే సర్వదా – న సంజ్ఞా లుప్యతే న ప్రాణో నశ్యతీతి భీతిః కదాపి స్యాత్తవ –

అతఏవ ఏతత్సర్వం మనసి కృత్య ఉపనిష ద్రుషిః అప్రాణో హ్యమనా ఇతి ఏకత్ర – ప్రాణస్య ప్రాణః మనసోమన ఇతి అన్యత్ర – ఉవాచ – ఆపాతతః శ్రూయమాణే అన్యోన్య విరుద్ధమివ ప్రతిభాతి వచన మేతత్ – కింతు సమ్య గ్వి చార్యమాణే ద్వయమపి సంగతమేవ – కథం – విశేష రూపః ప్రాణో విశేష రూపం మనః దేహా ద్బహిరాగతస్య తవ న భవతు నామ – కింతు అస్య విశేష రూపస్య యస్సామాన్య రూపః ప్రాణః – అస్య విశేష రూపస్య మనసః యత్సామాన్య రూపం మనః – తదుభయం సర్వకాలం భవత్యేవ – న న భవతి – ప్రాణః సత్తా రూపేణ మనశ్చైతన్య రూపేణ సర్వదా విద్యత ఏవ – న భేతవ్యం తదప గచ్ఛతీతి ఉపనిష త్తాత్పర్యమ్ –

అపిచ అంతర్బహి రితి న భేద స్సార్వత్రికస్య – సతు ఏవత్రైవ దేహే యావ న్నియంత్రిత స్తావదేవ – న దేహ ఏవ తతో బహిరప్యహం వ్యాప్నోమీతి అభిజానత స్తవ తాదృశీ నియంత్రణా నాస్త్యేవ – నైతావదేవ – యదైవాహం సర్వత్రేతి సంవేదనా తదా తవ చిద్రూపస్య నిర్వికల్పత్వా ద ధ్యక్షో భవసిత్వం – అధ్యక్షత్వం నామ సర్వ వ్యవహారాణాం అవేక్షణం – కోసౌ వ్యవహారః కస్య – తవైవ చిద్రూపస్య – చిదివ సన్న నిర్వికల్పా – శక్తి రూపేణ నిర్వికల్పాపి వృత్తి రూపేణ వికల్పం భజతే గుణాత్మకత్వాత్ – యదా నిర్వికల్పా సా తదా ఆకాశవ త్కేవలం వ్యాపిన్యేన అసంహతా సతీ – యదైవ సవికల్పా తదా వననదీ పర్వత పట్టణాదివా సూర్య చంద్ర గ్రహ నక్షత్రాదినాచ సంహతా సతీ సాకారాపి భవతి – సంహతా సంహత రూపద్వయం ఇదానీమపి పశ్యామోవయం – అసంహత రూపేణ ఆకాశం సర్వత్ర పశ్యామః – సంహత రూపేణ చరాచరం జగదపి పశ్యామః – కింత్వేత దుభయమపి మమ సత్తైవేతి ఏకధైవ వీక్షసే త్వం సాక్షిరూపేణ – నతేన వైచిత్ర్యేణ వివశీక్రియతే త చ్చిత్స్వరూపం కదాపి – ప్రత్యుత మమ చైతన్యస్య సర్వత్ర సజాతీయమేవ సర్వం సంవేద్యతే – కథం – అహం తావ చ్చైతన్య స్వరూపః – పునః శరీర మనః ప్రాణాదయః కళత్ర పుత్రాదయః గృహారామ వననదీ పర్వతాదయః పదార్థా స్త ఏవ సంహతత్వాత్ మమ విజాతీయా ఇవ ప్రతిభాంతి – కింతు సావధానం నిరూప్యమాణా స్తేపి సజాతీయా ఏవావ గంతుం శక్యంతే – కథమివ – యధా సాముద్ర మంభ స్తరంగాదినా ద్రవరూపేణ ఫేనాదినా కించి ద్ఘన రూపేణ హిమ పర్వతాది నా సర్వథా

ఘన రూపేణ ప్రతీయతే విషమం - తత్తు వైషమ్య మస్మద్దృష్టేరేవ - న సముద్ర దృష్ట్యా - తస్యతు సర్వం భావ జాతం జలరూపేణ ఏకమేవ తత్వం ఆత్మనః సజాతీయం -

ఏవ మిహాపి అనుసంధాతవ్యం - నదీ సముద్ర రూపేణ యద్ద్రవమివ స్వ శరీర గృహారామ పర్వత పత్తనాది రూపేణ యద్ఘనం పృధివీ సూర్యగ్రహాది రూపేణ యదతి ఘనమివ ఏతత్ప్రతీయతే జగత్ - తదిదం కృత్స్న మపి మదీయా సత్తైవ తాం తాం భూమికాం ధృత్వా సంలక్ష్యతే - తాశ్చ భూమికాః సంహతా అపి పున రసంహత రూపా సత్తైవ - సాచ పున రహమేవ ఇతి సద్యః అనుసంధాతుం శక్యత ఏవ - ఏవ మను సందధానస్య సాధకస్య న తాదృశో భారః యాదృశం వయం సంభావ యామః - ఏతావతా మయాసహ సర్వమిదం మయా ఉపలభ్యమానం భావజాతం సంహతాసంహత రూప మహమేవ నాన్య న్మత్తో విలక్షణ మితి ఏకాత్మ భావః అయత్నేనైవ సంపద్యమానః అలౌకికీం కాంచి దనుభూతిం మమ ప్రయచ్ఛతి -

భవతు నామైవం - తథాపి అస్యాం జాగ్రద్దశాయాం తత్రాపి యావత్ స్వస్థా భవామ స్తావ దేషా దృష్టి రను వర్తేత - కింతు సర్వదా జాగ్రదేవ న భవతి - సర్వదా స్వస్థతైవ స్యాదితి న శక్యతే వక్తుం - స్వప్న సుషుప్త మూర్ఛాది దశాసు కా గతిః - తదా దృష్టిరేవ విలుప్యతే - మరణే పున స్సర్వాత్మనా విలీయతే - ఏతాసు సర్వాస్వప్యవస్థాసు కేవయం కిమిదం జగ చ్చరాచరాత్మకం - కస్యచి త్ప్రవృత్తి ర్నోపలభ్యతే - క్వ గతోహం క్వవా అయం ప్రపంచ ఇతి వార్తాపి న శ్రూయతే - న సంవేద్యతే - శ్రోతుం

సకర్త్రా వేదితుం న మనోపి విద్యతే – ఏవంసతి కథ మనుసంధానమితి మహతీ ఆశంకా సర్వేషాం నః –

ఏవమపి న భేతవ్యం – నాతి శంకితవ్యమితి వదంతి అద్వైత వేదాంతినః – ఆదౌ నిద్రా మూర్చ్ఛాది దశాః గృహ్యంతాం – అస్వస్థ దశాపి విచార్యతాం – తత్ర సర్వాత్మ స్మృతి ర్విచ్ఛిద్యత ఇత్యత్ర న సందేహః – అవశ్యం విచ్ఛిద్యతే – తదైవ నస్సర్వేషా మనుభవః – పరంతు తత్కాలే విచ్ఛిద్యమానాపి పునస్తస్యా మవస్థాయా మతీతా యాం ఉపలభ్యత ఏవ స్మృతిరస్మాకం – ఏషైవ ప్రత్యభిజ్ఞా నామ – స్మృతిర్విస్మృతిః పునస్మరణమితి స్వాభావి కోయం విపరిణామః – నాయం వినాశః – కింతు విశ్రాంతి రస్మాకం స్మృతేరితి మంతవ్యం – యధా నిద్రాయాం సర్వమస్మ త్సంబంధి కళత్ర పుత్ర గృహారామాది విస్మృత మపి ప్రభాతే పునరుత్థితస్య కిం న ప్రత్యభిజ్ఞాయతే – ప్రత్యభిజానత స్సా విస్మృతిః కి మభూత్ – న కిమపి – కింతు విస్మృతిస్సా సంప్రతి స్మృతి స్సంపద్యతే – తధాచ నిద్రా జాగ్రద్దశయో రుభయోరపి ఆత్మస్మృతిరేవ అవిచ్ఛిన్నా అనువర్తతే ఇతి సంవేదనా అవశ్యం జాయతే నః –

జీవితకాలే భవత్యేవం – కింతు మరణ కాలే కధమేషా ప్రత్యభిజ్ఞా అనుభూయతే ఇతి చింతా – సాపి న కర్తవ్యా – మరణ కాలేపి భవత్యేవ ఇతి ప్రతిజానతే – కధం – మరణే యది స్మృతిః సర్వాత్మనా విలుప్యతే సాదశా కేనాను భూయేత – నను జ్ఞానేనైవ – జ్ఞానం వినా కస్యాపి భావస్య అనుభవ ఇతి న సంగచ్ఛతే – యస్మాత్ ప్రమేయం యది కిమప్యప

లభ్యతే తత్ర ప్రమాణే నాపి భవితవ్యం అవశ్యం - ప్రమాణాధీనా ప్రమేయ సిద్ధి రితి న్యాయః - తథాహి ప్రమేయం రూపం నీల పీతాది - ఇదం నీల మిదం పీతమితి కథం నిర్ణేతుం ప్రభవసి - నను చక్షురేవ తత్ర ప్రమాణం - రూపమస్తి కింతు మే చక్షు ర్నాస్తీతి అపహాసాస్పదం - తచ్ఛ ప్రమాణం సర్వదా జ్ఞానమేవ - యది చాక్షుషం యది త్వాచం యదివా శ్రౌత్రం యదివా మానసం తత్త దింద్రియ ద్వారా ప్రవర్తమానం జ్ఞానమేవ నాన్యత్-

ఏవం స్థితే ప్రకృతా మరణావస్థాపి ప్రమేయభూతా- తదనుభవః కస్య జాయతే ఇతి పృచ్ఛామః - జ్ఞాన మస్మాకం తదానీం సర్వాత్మనా లుప్యత ఇతి వక్తి భవాన్ - వినైవ ప్రమాణ భూతం జ్ఞానం కథం నామ సాదశా అనుభవితుం శక్యేత - తస్మా దస్త్యేవ తదాపి జ్ఞానం అవ్యక్త రూపం - యైవ వాసనేతి అభిధీయతే - సాచ వికల్పరూపా నిర్వికల్ప చైతన్య గర్భేతి అద్వైతినాం వచనం - యది వయం నేదం సవికల్పం కింతు తన్నిర్వికల్ప జ్ఞాన స్వరూపా వయమితి తదేవ జీవితాంత మభ్యస్యంతో భవేమ సా పునర్వాసనా భూత్వా నిర్వికల్పా సవికల్పాం సమూల మున్మూలయతి - తేన అమృతత్వం మృత్యురితి వికల్పస్య తిలాంజలిం దత్వా సదా వయం నిర్వికల్పాత్మక మమృతత్త్వమేవ భజమనా దేశకాలా వతిక్రమ్య సదా అమృతా ఏవ భవిష్యామ ఇతి నిరాతంకం పునరప్యాశాస్మహే - అపిచ సిద్ధిరితి మోక్ష ఏవ ఉచ్యతే - మోక్షో నిత్యసిద్ధః అస్మాకం - కథం - జ్ఞానమేవ ఖలు నః స్వరూపం - తచ్చ నిరాకారం నిర్విశేషం సర్వ వ్యాపకంచ - అతో ముక్తా ఏవ ఇదానీ మపి సర్వే వయం - కింతు తాదృశీ స్మృతిరేవ నాస్తి - బుద్ధి దోషోయం - న వస్తు దోషః - బుద్ధి దోషా దేవ బంధ మనుభ వామః - సచే త్పునః ప్రత్యభిజ్ఞయా దూరీ

క్రియతే సదా ముక్తా ఏవవయ మితి ఝడితి సాక్షాత్క్రియతే సా మోక్షావస్థా – తావంతం కాలం వస్తుసిద్ధా సా బుద్ధి సిద్ధా భవతీతి వేదితవ్యం – అతః మోక్షం ప్రత్యాశంసానః సమంజసైవ సహజైవేతి – సర్వం శివ మద్వైత మేవ సర్వదా –

ఓమ్

శాంతిః శాంతిః శాంతిః

